

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Nikkanen Samuli
Tapionlinna Hanna

Kehittämishanke

Opintojen keskeyttämisen syyt ja syrjäytymisen torjuminen ammattillisessa koulutuksessa

Työn ohjaaja Jukka Kurenniemi
Lappeenranta 3/2011

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Opettajankoulutuksen kehittämishanke

Nikkanen Samuli, Tapionlinna Hanna
Kehittämishanke
23 sivua, 35 liitesivua
Maaliskuu 2011
Työn ohjaaja Jukka Kurenniemi

TIIVISTELMÄ

Kehittämishanke käsitteli opintojen keskeyttämisen syitä ja syrjäytymisen torjumista ammatillisessa koulutuksessa.

Tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella ammatillisten oppilaitosten opintojen keskeyttämisen syitä, pohtia keinoja estää opintojen keskeyttäminen ja siten mahdollisesti estää opiskelijoiden syrjäytyminen. Syrjäytymisen vaara on erityisen suuri ammattiopistoissa, mutta myös ammattikorkeakouluista eronneet opiskelijat saattavat pudota yhteiskunnan ulkopuolelle.

Tutkimuksessa käytiin läpi opintojen keskeyttämisilastoja sekä haastateltiin koulujen opetushenkilökuntaa. Tutkimuksessa perehdyttiin myös vastaaviin selvityksiin muissa oppilaitoksissa.

Ammattikorkeakoulussa ja ammattiopistossa keskeyttämistä voidaan ehkäistä opintojen alkuvaiheen hyvällä ryhmyttämisellä, perusteellisella alkukartoituksella ja haastatteluilla. Koko opiskelun ajan tapahtuvalla opintojen ohjauksella ja varhaisella puuttumisella poissaoloihin on suuri vaikutus opintojen suorittamisessa.

Ammattikorkeakoulun kannalta kaikki keskeyttämiset ovat negatiivisia. Opintojen alkuvaiheessa opintojen ohjauksella voidaan sitouttaa ja motivoida opiskelijoita. Opintojen ohjaamisen tehostaminen edellyttää ammattimaisempaa otetta ja siihen tarkoitukseen koulutettuja resursseja.

Keskeisimmäksi huoleksi ammattiopiston tilastoja tutkittaessa nousee negatiivisten keskeyttämisten määrän jatkuva kasvu sekä keskeyttäneiden poikien lukumäärän jatkuva kasvu. Nämä ovat huolestuttavia merkkejä valtakunnallisesti, kun uhkana nimenomaan on poikien lisääntyvä syrjäytyminen tulevaisuudessa.

Kehittämishankkeemme tuloksia voi hyödyntää ainakin omissa oppilaitoksissamme, mutta mahdollisesti myös laajemmin. Tulosten joukossa on myös viesti meille opettajilla ja muulle opetushenkilöstölle (tutorit, kuraattorit, erityispedagogikot); mitä voimme asiantilan korjaamiseksi tehdä.

Asiasanat: opinnot, keskeyttäminen, syrjäytyminen, amk, amo

Sisältö

1 Johdanto	4
2 Määritelmät ja termit.....	5
3 Teoriaa ja taustaa.....	7
3.1 Opintojen keskeyttäminen ammatillisessa koulutuksessa.....	7
3.2 Pedagoginen näkökulma keskeyttämiseen	8
3.3 Opintojen etenemiseen ja keskeyttämiseen vaikuttavia seikkoja.....	9
3.4 Opiskelijasta riippumattomat syyt keskeytykseen	10
3.5 Opintojen keskeyttäminen ammattikorkeakoulussa.....	11
3.5.1 Opintojen ohjaamisen merkitys keskeyttämisiin	12
3.5.2 Koulutukseen sitoutuminen.....	12
3.6 Opintojen keskeyttäminen ammatillisessa toisen asteen koulutuksessa	13
3.6.1 Koulutusvalintojen merkitys keskeyttämisiin	14
3.6.2 Opintojen ohjaamisen merkitys keskeyttämisiin	15
3.6.3 Erityisopiskelijoiden tunnistaminen.....	15
3.6.4 Poissaolojen merkitys keskeyttämisiin	16
4 Syrjäytyminen	17
4.1 Syrjäytymisen ehkäiseminen.....	17
4.2 Miten välttyä syrjäytymiseltä.....	18
5 Yhteenveto	20
Lähteet.....	22

Liitteet

Liite 1: Opintojen keskeyttäminen Saimaan ammattikorkeakoulun liiketalouden koulutusosalalla.

Liite 2: Opintojen keskeyttäminen Etelä-Karjalan ammattiopiston liiketalouden alalla Lappeenrannassa.

Liite 3: Valtakunnalliset opintojen keskeyttämisen ja syrjäytymisen ehkäisemisen projektit

1 Johdanto

Kehittämishankkeen aiheeksi on valittu näinä aikoina paljon keskustelua herättänyt opintojen keskeyttäminen ja siitä mahdollisesti aiheutuva syrjäytyminen.

Kehittämishankkeessa esitetään tilastoja ja tarkastellaan syitä, jotka vaikuttavat opintojen keskeyttämiseen toisaalta toisen asteen ammatillisessa koulussa ja toisaalta korkea-asteen ammatillisessa oppilaitoksessa. Tarkastelu on rajattu koskemaan Etelä-Karjalan ammattiopiston Lappeenrannan liiketalouden koulutusalaan ja Saimaan ammattikorkeakoulun Lappeenrannan liiketalouden koulutusohjelmaa.

Hanke toteutetaan tutkimalla kummankin oppilaitoksen opintojen keskeyttämisestä ja selvittämällä joko haastatteluilla tai aiempien kyselyiden tulosten perusteella syyt keskeyttämiseen. Työssä perehdytään vastaaviin selvityksiin muissa oppilaitoksissa, myös toisen asteen ja korkeakoulujen ulkopuolelta.

2 Määritelmät ja termit

Seuraavassa taulukossa selitetään erilaisia käsitteitä ja termejä, jotka liittyvät opiskelijan ohjaukseen, tukitoimiin ja opintojen keskeyttämiseen. Kouluasteiden ja eri koulujen välillä on eroja termien merkityksessä ja käytössä.

Termi	Ammattikorkeakoulu	Ammattiopisto
kuraattori	-	auttaa opiskelijaa opinnoissa, tukee psyykkisissä ja sosiaalisissa ongelmissa
koppari	-	tukee koulupudokasta ja ehkäisee koulu- ja työelämän ulkopuolelle jäämistä
opinto-ohjaaja	-	tukee opiskelijaa opinnoissa
erityisopettaja	-	tukee erityistä tukea vaativia opiskelijoita
tutor	ylemmän vuosikurssin tukioppilas opiskelijoille	ylemmän vuosikurssin tukioppilas opiskelijoille
opettaja-tutor	vuosikurssille tai luokalle nimetty ohjaava opettaja	-
ryhmänohjaaja	-	oppilasryhmän ohjaaja ja valvoja (ent. luokanvalvoja)
hojks	-	henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, joka laaditaan erityisopiskelijoille
hops	henkilökohtainen opintosuunnitelma opintojen aikataulutukseen, hallintaan ja seurantaan	henkilökohtainen opintosuunnitelma opintojen aikataulutukseen, hallintaan ja seurantaan
eronnut	sama kuin keskeyttänyt	oppilaitoksesta kokonaan eronnut opiskelijat
keskeyttänyt	oppilaitoksesta kokonaan eronnut opiskelija	opintojen keskeytys esim. äitiysloman ajaksi ja paluu opintoihin myöhemmin
poissaoleva	poissa opinnoista henkilökohtaisista syistä määrääjän	-
huoltosikka	ryhmä, joka ratkoo yhdessä opiskelijan kanssa oppimisvaikeuksien syitä tai muita opintomenestykseen ja motivaatioon liittyviä ongelmia. Ryhmässä on alan ammattilaisia opiskelijaterveydenhuollosta, kyseisen koulutusalan opettaja-tutori ja opiskelija	-
ohr-työryhmä	-	oppilashuollollinen työryhmä johon kuuluvat opinto-ohjaaja, terveydenhoitaja, lääkäri, kuraattori ja osastonjohtaja. Ryhmänohjaaja kutsuu opiskelijan ja huoltajan tarvittaessa.
kehityskeskustelut	opettaja-tutorin ja opiskelijan väliset kahdenkeskiset keskustelut; HOPS, opintojen eteneminen, mahdolliset muut ongelmat	-

ammattistartti	-	ammattilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus
työpaja	-	yhteisö, jossa työnteon ja siihen liittyvän valmennuksen avulla pyritään parantamaan nuoren kykyä ja valmiuksia hakeutua koulutukseen tai työhön sekä parantamaan hänen arjenhallintataitojaan.
korvausklinikka	-	luvattomien poissaolojen korvausistunto
TUVAKO	Tutkinto valmiiksi ja töihin –projekti (ks. liite 3)	-
PEDA-ryhmä	Saimaan ammattikorkeakoulussa toimiva apulaisrehtorin johtama työryhmä, jossa ovat mukana eri toimialojen koulutus- ja tutkimuspäälliköt	-

3 Teoriaa ja taustaa

Opintojen keskeyttämisen syyt ovat moninaiset. Osa niistä johtuu opiskelijoiden henkilökohtaisista syistä - elämäntilanteesta, terveydestä, epäonnistuneesta opintoalan valinnasta – mutta myös ns. positiivista syistä kuten toiseen oppilaitokseen siirtymisestä. Yhteiskunta asettaa kuitenkin oppilaitoksille yhä enemmän tehokkuusvaatimuksia. Koulujen onnistumista tehtävässään mitataan opetusministeriön tuloksellisuusmittarein ja niiden perusteella määräytyy oppilaitoksille myönnettävä rahoitus. Keskeisiä tuloksellisuuden mittareita ovat opintopistekertymät ja säädettyssä ajassa valmistuvien opiskelijoiden määrä. Esimerkiksi ammattikorkeakoulussa vaaditaan vähintään 45 opintopisteen suoritus lukukaudessa. Yksi viimeisimmistä mittareista on tutkintojen tuottavuusindeksi, eli miten taloudellisesti tutkinto saadaan aikaiseksi. Keskeyttämiset alentavat koulujen tuloksellisuutta ja tuottavuutta, joten on perusteltua pyrkiä estämään opintojen keskeyttämistä kaikin keinoin.

3.1 Opintojen keskeyttäminen ammatillisessa koulutuksessa

Opiskelujen keskeyttäminen ja pitkittyminen kuuluu koulujen arkipäivään kaikilla koulutusasteilla. Keskeyttämisen ja syrjäytymisen merkit ovat usein havaittavissa jo peruskoulussa, viimeistään peruskoulun viimeisillä luokilla. Suurin keskeyttämisriski on toisen asteen koulutuksessa niillä opiskelijoilla, joilla on oppimisvaikeuksia jo peruskoulussa ja jotka suorittavat osan peruskouluopinnoista pien- ja/tai erityisryhmissä.

Osa oppilaista uhkaa syrjäytyä koulutuksesta pois jo peruskoulun päättötodistusta hankittaessa. Ponnistelujen kautta he voivat todistuksensa saada, mutta toiselle asteelle siirtyminen epäonnistuu heiltä kokonaan (Salmi 2009, 21). Arvioidaan, että matkalla yläasteelta työelämään koulutusjärjestelmästä putoaa noin joka kymmenes ammatillisen koulutuksen keskeyttämisen myötä. Nuorten syrjäytymisen ehkäisy –raportissa valtionalouden tarkastuslaitos toteaa, että nuoren syrjäytyessä pysyvästi pois työmarkkinoilta aiheuttaa hän yhteiskunnalle noin miljoonan euron kustannukset ennen 60-vuotis-syntymäpäiväänsä. (Salmi 2009, 21.)

Mikäli opiskelijalla on oppimisvaikeuksien lisäksi elämänhallinnan vaikeuksia aloittaessaan toisen asteen opinnot, on ennuste tutkinnon suorittamiseksi huono. Toisen asteen opintojen läsnäolovelvollisuus asettaa tämän tyyppisille opiskelijoille liian suuret haasteet opintojen suorittamiseksi. Opinnoista ei saa suorituksia, mikäli kurssilta on luvattomia poissaoloja.

Ammattikorkeakoulujen tavoitteena on ollut koulutuksen tason nostamisen ohella opiskelutehokkuuden parantaminen, jotta opiskelijat kokisivat opiskelun mielekkääksi ja valmistuisivat normiajassa. Opiskelujen pitkittyminen ja keskeyttäminen ovat osoittautuneet kaikille ammattikorkeakouluille yhteiseksi ongelmaksi ja niissä on ollut kasvava trendi. Keskusteluissa kysytään usein, onko opintojen keskeyttämisen ja pitkittymisen syy opetuksessa, opiskelijassa itsessään vai yhteiskunnan yleisessä kehityksessä. Ammattikorkeakoulun kohdalla on pohdittu myös sitä, onko otettu liikaa mallia tiedeyliopistoista ja siten jouduttu samoihin opintojen pitkittymisongelmiin kuin mitä niillä on (Laitinen & Halonen 2007, 9).

Opintojen keskeyttämistä voidaan tarkastella eri näkökulmista; esimerkiksi oppilaitoksen, koulutusjärjestelmän tai opiskelijoiden näkökulmasta (Laitinen & Halonen 2007, 9). Oppilaitoksen näkökulmasta keskeyttäminen merkitsee opiskelijahävikkiä (vaikutus määrärahoihin), koulutusjärjestelmälle se on resurssien tuhlaamista, opiskelijalle se voi olla myönteinen käänne elämässä.

Opintojen keskeyttämistä selvitettäessä törmätään määritelmien eroavuuksiin ja mittauksellisiin ongelmiin, josta syystä keskeyttämisluvutkin ovat erilaisia. Myös tilastointitavoissa on eroa ja horjuvuutta. Esimerkiksi Saimaan ammattikorkeakoulussa koulu tilastoi eroamiset keskeyttämisinä. Etelä-Karjalan ammattiopistossa keskeyttäminen tarkoittaa väliaikaista poissaoloa ja opintojen oletetaan jatkuvan myöhemmin, vastaava termi ammattikorkeakoulussa on poissaoleva opiskelija.

3.2 Pedagoginen näkökulma keskeyttämiseen

Oppilaitosten toiminnan tuloksellisuuden kannalta ovat tutkinnon suorittaneiden määrä ja suoritusnopeus olennaisia. Opiskelijoiden ja työnantajien kannalta on taas olennaista se, mitä on opittu. Opiskelijan opinnot etenevät parhaiten silloin, kun hän oppii niitä

asioita ja valmiuksia, joita häneltä odotetaan, joita hän tarvitsee ja joilla hänelle on todellista käyttöä työelämässä. Tällöin on tarkasteltava koulutuksen tavoitteita, sisältöä ja laatua kokonaisuutena. (Laitinen & Halonen 2007, 10.)

Ammattikorkeakouluissa pedagogisina tavoitteina on pidetty itseohjautuvuuden vahvistamista, opetuksen monimuotoisuutta, valinnaisuuden lisäämistä ja opiskelijoiden henkilökohtaisiin odotuksiin vastaamista. Itseohjautuvuus ei kuitenkaan ole sama asia kuin yksinohjautuvuus.

Ammattikorkeakouluopiskelijat eivät olekaan niin itseohjautuvia kuin on ajateltu. Ammattikorkeakoulun pedagogiseen ajatteluun tulee kuulua se, että opiskelijoita ei jätetä yksin. Vaikka opiskelijalla on päävastuu opintojensa etenemisestä, koulun on autettava ja tuettava häntä, eikä vain tyydyttävä kirjaamaan opintosuoritukset (Laitinen & Halonen 2007, 10). Ammattikorkeakouluun tulevat opiskelijat ovat tottuneet ammattilaisten antamaan opinto-ohjaukseen. Ammattikorkeakoulussa opintojen ohjaus on kuitenkin usein pirstaleista ja yhteisen koordinoinnin puuttuessa kokonaisvaltainen opiskelupolun eri vaiheiden ohjaus voi olla tehotonta. Haasteeksi nouseekin laadukkaiden ohjauspalveluiden kehittäminen koko opiskelun ajaksi (Laitinen & Halonen 2007, 11.)

Toisen asteen oppilaitoksissa opiskelijoilta ei odoteta suurta itseohjautuvuutta. Näissä oppilaitoksissa on jatkuvasti tehostettu oppilashuollon, koulunkäyntiavustajien, ammattihenkilöiden ja erityisopettajien määriä. Myös erityisopiskelijoiden nimeämiskäytännöt ovat tehostuneet ja sen myötä erityisopiskelijoiden osuus on kasvanut. Opintojen ohjausta on saatavilla kaikissa toisen asteen oppilaitoksissa. Myös kuraattoreiden ja koppareiden palvelut ovat opiskelijoiden käytettävissä.

3.3 Opintojen etenemiseen ja keskeyttämiseen vaikuttavia seikkoja

Opintojen keskeyttäminen on moniulotteinen kysymys. Opintojen keskeyttämisellä on katsottu olevan yhteys yhteiskunnalliseen syrjäytymiseen. Keskeyttäminen ja opintojen pitkittyminen on nähtävä myös myönteisenä asiana, jolle on monissa tapauksissa hyvät ja hyväksyttävät perusteet. Se voi olla opiskelijan elämän kannalta menestystekijä ja se suuntaa koulutuspolkua parempaan suuntaan. (Laitinen & Halonen 2007, 11.)

Keskeyttäminen on hyvin henkilökohtainen ratkaisu. Keskeyttäjän on hyvin vaikea erottaa, mikä johtuu omista ratkaisuista ja mikä taas oppilaitoksesta. Opintojen keskeyttämistä harkitsevat opiskelijat ajattelevat elämäänsä kovin lyhyellä tähtäyksellä. Keskeyttämisratkaisu saattaa syntyä hyvin pienistä seikoista, esimerkiksi jos opettajien tavoittaminen on hyvin hankalaa tai viesteihin ei vastata. Opiskelijoiden kokemuksen mukaan opetukseen, opiskeluun ja oppilaitokseen liittyvät tekijät vaikuttavat myös merkittävästi keskeyttämisiin (Laitinen & Halonen 2007, 11). On olemassa suuri joukko opiskelijoita, jotka hyvillä ja oikein kohdennetuilla tukitoimilla pystyvät etenemään opinnoissaan. Ongelmallisempi kysymys on, jos keskeyttämisen syynä on tyytymättömyys opetuksen laatuun. (Laitinen & Halonen 2007, 12.)

Jos opinnot eivät suju tai ne keskeytyvät, pitää pohtia, johtuuko se opiskelijan henkilökohtaisista syistä, joihin oppilaitos ei voi vaikuttaa, vai opiskelijasta riippumattomista syistä, joihin taas voidaan ja pitää vaikuttaa. Näin vältetään turhilta keskeyttämisiltä.

Opiskelijan henkilökohtaiset syyt voidaan jakaa 1) opiskelijan elämäntilanteesta johtuviin tekijöihin – kuten sairaudet, parisuhdeongelmat, toimeentuloon liittyvät tekijät – ja 2) opiskelijan henkilökohtaisista tavoitteista johtuviin syihin. Henkilökohtaisten tavoitteiden yhteydessä puhutaan myös sisäisistä tekijöistä, joita ovat: motivaatiotekijät, orientaatiotekijät (so. kyky päästä sisälle, sopeutua) ja suuntautuneisuus koulutuslalle (alanvalinnan selvyys ja varmuus). Näihin tekijöihin oppilaitos voi vaikuttaa vähän tai ei ollenkaan. (Laitinen & Halonen 2007, 12.)

3.4 Opiskelijasta riippumattomat syyt keskeytykseen

Opiskelijasta riippumattomia syitä eli ulkoisia tekijöitä tarkasteltaessa on syytä kysyä, onko syitä löydettävissä 1) opiskelijavalinnasta, 2) oppilaitokseen liittyvistä tekijöistä vai 3) jostain muusta. Mikä on opettajan, opetusjärjestelyjen tai opetusympäristöjen vaikutus? Tässä ryhmässä ovat myös Okkosen esiin nostamat vuorovaikutussuhteet opettajiin ja toisiin opiskelijoihin, oppilaitoksen ilmapiiri sekä opettajien oppiainesisidonnaisuus ja ennakoasenteet oppilaita kohtaan. Myös tutkinnon rakenne tai

työllisyystilanne saattaa ulkoisina tekijöinä vaikuttaa opintojen pitkittymiseen tai keskeyttämiseen. . (Laitinen & Halonen 2007, 12.)

Toisen asteen opinnoissa ryhmäytymisen merkitys korostuu. Ryhmäytymiseen panostaminen liittyy selkeästi opintoihin sitouttamiseen ja ammatilliseen kasvuun ja siten keskeyttämisen ehkäisemiseen. Ulla-Maija Niskasen kehittämishankkeessa selvitettiin, mikä merkitys hyvällä ja turvallisella ryhmällä on nuorten kasvussa ja opintoihin kiinnittymisessä. Lisäksi kehittämishankkeessa tuli selkeästi esille, miten tärkeä rooli välittävällä ja ammattitaitoisella ryhmänohjaajalla ja opettajalla on ennaltaehkäisevässä työssä. Keskeinen tulos kehittämishankkeessa oli välittämisen ilmapiirin luominen, mikä edesauttaa ryhmäytymistä ja ehkäisee keskeyttämisiä. (Niskanen 2008.)

3.5 Opintojen keskeyttäminen ammattikorkeakoulussa

Ammattikorkeakoulun keskeyttäjät voidaan karkeasti jakaa 1) alun perin muualle hakeneisiin 2) pettyneisiin 3) välivaihetta pitäviin ja 4) taloudellisista syistä keskeyttäneisiin. (Laitinen & Halonen 2007, 12.)

Oman ryhmänsä muodostavat opiskelijat, joilla on menestymisvaikeuksia. Heillä on puutteita tarvittavissa perustiedoissa ja –taidoissa tai heillä on opiskeluvaikeuksia.

Alun perin muualle halunneet ovat ensisijaisesti aikoneet tiedeyliopistoon tai ovat tulleet valituiksi hakutoiveissa varasijalle laitettuun koulutukseen.

Ammattikorkeakouluun on saatettu hakea myös sen vuoksi, että nuoren on haettava koulutukseen, ettei menetä oikeuttaan työmarkkinatukeen, vaikka hän ei todellisuudessa haluakaan ko. koulutukseen. (Laitinen, Halonen 2007, 13.)

Pettyneisiin kuuluvat sellaiset opiskelijat, joiden omat tiedot koulutusalaan ovat olleet vähäiset tai virheelliset ja ennakolta saatu tieto on ollut riittämätöntä. Tästä syystä koulutus ei sitten olekaan vastannut odotuksia. Osa opiskelijoista taas on harhautunut markkinoinnin lupauksiin, etukäteisinformaatio ei olekaan vastannut opiskelun ja koulutusalan todellisuutta. Joku on taas saattanut pettyä opetuksen tasoon ja esimerkiksi kokenut, että opiskelu on liian helppoa. (Laitinen, Halonen 2007,13.)

3.5.1 Opintojen ohjaamisen merkitys keskeyttämisiin

Ammattikorkeakouluissa opiskelevista vain puolella oli käsitystä koulutuksen sisällöstä ennen opintojen alkua. Opiskeluun sitoutumisen kannalta olisi tärkeää tietää, mitä opintoihin kuuluu ja mihin ammattiin koulutus valmistaa. Ammatti-identiteetin muodostuminen alkaa heti opintojen alussa tai jopa hakuoppaita luettaessa. Voiko tradenomin ammatti-identiteetti alkaa muodostua, jos ensimmäisen opiskeluvuoden lopulla on epäselvää, mitä tradenomin työtehtäviin kuuluu? (Juusola 2008, 7.)

Pirttiniemi toteaa, että opintojen ensimmäiset viikot ovat oppilaitokseen kiinnittymisen kannalta tärkeimmät. Niiden aikana opiskelija saa tietoa opetussuunnitelmasta, tutustuu opiskelutovereihinsa sekä omaan ohjaajaan, saa tietoa tukimuodoista ja käy luokanvalvojan kanssa keskustelut, jossa kartoitetaan opiskelijan elämäntilanne. Vuorinen korostaa alkuvaiheen merkitystä motivaatioperustan luomisessa ja sitoutumisessa opiskeluun. (Pirttiniemi 2003.)

Friman kyseenalaistaa nykyajan markkinahenkistä opiskelijarekrytointia. Tuloksena on helposti se, että näkyvimmin, onnistuneimmin ja kalleimmin markkinoivat oppilaitokset vetävät opiskelijoita, mutta opiskelijoiden ennakkotiedot alasta ja sitoutuminen opiskeluun ei ole kuitenkaan paras mahdollinen (Juusola 2008, 7 - 8.)

3.5.2 Koulutukseen sitoutuminen

Komonen jakaa nuoret koulutukseen kiinnittyneisiin ja kiinnittymättömiin. Erottavana tekijänä on tulevaisuusorientaatio. Koulutukseen kiinnittyneet ovat tulevaisuussuuntautuneita ja kiinnittymättömät elävät päivä kerrallaan –asenteella. Nykyään nuorisossa huomaa eri yhteyksissä ”mulle kaikki heti” –ajattelua, joka voi heijastua myös koulutukseen kiinnittymiseen ja sitoutumiseen. Kolme ja puoli vuotta on pitkä aika. Komosen mukaan nuorison elämä koostuu lyhyistä jaksoista ja sellaisessa ajattelutavassa kiinnittyminen moneksi vuodeksi opiskeluun voi tuntua mahdottomalta. (Juusola 2008, 7.)

Koulutukseen kiinnittymisen tärkeimpinä syinä Komonen pitää 1) koulutuksen antia, 2) omien valintojen ja ratkaisujen mielekkyyden 3) nuoren tulevaisuusorientoitumista. Nuoren tulee siis tuntea saavansa jotakin hyötyä koulutuksesta. Nuorella saattaa olla

takanaan useita keskeyttämiä, mutta nykyhetkestä katsottuna ne voivat olla järkeviä ratkaisuja. (Juusola 2008, 8.)

Osa ammattikorkeakouluun tulleista opiskelijoista on ”pitämässä välivaihetta”. Oma uravalinta ei ole vielä selkiytynyt ja opiskelija on aloittanut vain katsellakseen mistä on kyse ja osa on puolestaan kuluttamassa aikaa ”oikean” opiskelupaikan puutteessa. Erityisesti ensimmäinen opiskeluvuosi on ratkaiseva niiden opiskelijoiden kohdalla, joiden opiskelupaikan valinta on ollut sattumanvaraista. On sanottu, että erityisesti tapa, jolla oppilaitos ottaa opiskelijansa vastaan, vaikuttaa opintojen jatkamiseen. (Laitinen & Halonen 2007, 13.)

Tietty osa opiskelijoista keskeyttää opintonsa taloudellisista syistä. He joutuvat hankkiutumaan töihin eivätkä pysty huolehtimaan opinnoistaan työssä käynnin ohessa. Tyypillistä kuitenkin on, että eri vaiheissa opiskelua opiskelijat keskeyttävät eri syistä. Keskeyttäjä voi olla yksi parhaista tai yksi heikoimmista opiskelijoista. Ylioppilaat keskeyttävät enemmän opintojen alkuvaiheessa, ammatillisen pohjakoulutuksen saaneet taas useammin opintojen loppupuolella. (Laitinen & Halonen 2007, 13.)

3.6 Opintojen keskeyttäminen ammatillisessa toisen asteen koulutuksessa

Opintojen keskeyttäminen on suuri ongelma ammatillisella toisella asteella, jota tulisi voida ehkäistä nykyistä paremmin. Keskeyttämisprosentit ovat liian suuret, eikä keskeyttämisen taustoja ole tarpeeksi selvitetty.

Tarve keskeyttämisten vähentämiseen liittyy moneen asiaan. Oppilaitosten rahoitus ja toiminta sekä osa koulutusaloista ovat uhattuna, jos opiskelijamäärä laskee liian pieneksi. Keskeyttämistä pidetään myös yleisesti koulutuksesta syrjäytymisenä, mutta toisaalta moni keskeyttänyt jatkaa opintojaan muualla. Toisen asteen oppilaitosten keskeinen yhteiskunnallinen tehtävä on kouluttaa osaajia työelämän tarpeisiin. Toisen asteen erityistehtävänä on kouluttaa koko ikäluokka. Koulutusyhteiskunnan kansalaisuus lunastetaan toisen asteen tutkinnon kautta ja ihmisen sosiaalisen aseman katsotaan määräytyvän paljolti koulutuksen perusteella. Koulutuksesta syrjäytyminen heikentää työelämään kiinnittymistä, myös pärjäämistä työelämän ulkopuolella.

Oppilaitosten halukkuus ehkäistä keskeyttämiä on myös suurempi kuin ennen, koska ikäluokat pienenevät. (Marjamaa 2008, 5.)

Opintojen keskeyttäminen on koko oppilaitoksen huoli, ei pelkästään opinto-ohjaajien, oppilashuollon tai kuraattoreiden huoli. Keskeyttäminen on erityisesti myös opettajien huoli. Opettajat ovat niitä, jotka edistävät jokaisen opiskelijan innostumista oppimiseen ja ammattitaidon kehittämiseen. Kyse on niin ryhmän kuin yksilöiden ohjaamisesta kohti ammattitaitoa. Opettajien on myös tunnettava opiskelijoidensa elämänympäristöä, jotta hän osaa ohjata opiskelijoitaan. Tuohon tuntemukseen kuuluvat myös opiskelun keskeyttämisen riskitekijöiden tunnistaminen ja niihin vaikuttaminen. (Marjamaa 2008, 5.)

Ammattiopistoille on laadittu opetusministeriössä strategia, joissa on määritelty ammatillisen koulutuksen tavoitteet. Tavoitteista käy selvästi ilmi, ettei ammatillinen koulutus voi jättää syrjäytymisen ehkäisyä muiden viranomaisten tehtäväksi vaan sen on kannettava oma vastuunsa ammatilliseen koulutukseen hakeutuneiden opiskelijoiden päättämisestä lopulta työelämään. (Marjamaa 2008, 5 - 6.)

3.6.1 Koulutusvalintojen merkitys keskeyttämiin

Opintojen keskeyttämiset johtuvat usein myös vääristä koulutusvalinnoista. Suuri osa epäonnistuneista koulutusvalinnoista voitaisiin todennäköisesti ehkäistä, mikäli peruskoulun oppilaille luotaisiin riittävät mahdollisuudet tutustua ammatilliseen koulutukseen ennen koulutusalan valintaa. Perusopetuksen ja ammatillisten koulutuksen opetussisältöjen soveltuva yhdistäminen peruskoulun aikana tutustuttaa oppilaita ammatilliseen koulutukseen ja helpottaa kouluasteelta toiselle siirtymistä. (Pirttiniemi, 2003.)

Peruskoulun opinto-ohjaajat ovat keskeisessä asemassa nuoren miettiessä mille alalle hän soveltuu. Monet peruskoulunsa päättävät tekevät koulutusvalintansa opinto-ohjaajalta saadun ammatillisen tiedon ja suosituksen perusteella.

3.6.2 Opintojen ohjaamisen merkitys keskeyttämisiin

Ammatillisen koulutuksen alku ja opiskelujen ensimmäiset viikot ovat opiskelijan oppilaitokseen kiinnittymisen kannalta kriittistä aikaa. Opettajien ja ohjaajien tehtävänä on tällöin tukea nuorten opiskeluun suuntaamista ja motivoitumista. Opintojen alkuvaiheessa on syytä kartoittaa mahdolliset opiskeluun liittyvät vaikeudet ja henkilökohtaisen opinto-ohjelman sisältö. Opiskelijan pitää saada tietoja myös saatavilla olevista opiskelun tukimuodoista. (Pirttiniemi, 2003.)

Erittäin tärkeänä voidaan pitää ensimmäisten opiskeluviikkojen aikana tehtävää ryhmänohjaajan haastattelua uusille opiskelijoille. Haastattelussa kartoitetaan opiskelijoiden elämäntilanne käymällä läpi heidän taustatietonsa ja opiskeluodotuksensa. Opiskelijat saavat tietoja opetussuunnitelmasta ja opettaja tutustuu opiskelijoihinsa. Keskinäisen luottamuksen ilmapiirin synnyttäminen on tällöin olennaista. (Pirttiniemi, 2003.)

3.6.3 Erityisopiskelijoiden tunnistaminen

Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tunnistamiseksi uusilla opiskelijoilla on teetetty henkilökohtaisten haastattelujen lisäksi tasokokeita äidinkielessä ja matematiikassa. Tasokokeitten avulla on ollut tarkoitus kartoittaa oppimisvaikeuksia omaavat opiskelijat ja tarjota heille henkilökohtaisesti suunniteltuja opiskelun tukimuotoja. Opiskelijalla, jolla on lukivaikeuksia, tarjotaan mahdollisuus lukiopetukseen ja yksilölliseen opiskelua tukevaan opetukseen. (Pirttiniemi, 2003.)

Opiskelijalle laaditaan tarvittaessa henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmassa määritellään opiskelijan tavoitteet opiskelussa, mahdolliset mukautetut opintokokonaisuudet ja niiden arviointi, tarvittavat tukitoimet ja suunnitelman tarkistamisajankohdat. Opiskelijan sitouttamisen kannalta on tärkeää, että hän osallistuu itse henkilökohtaisen oppimissuunnitelman laadintaan. Suunnitelman laatimiseen osallistuvat opiskelijan ja luokanvalvojan lisäksi huoltaja ja aineopettajat sekä tarvittaessa myös opinto-ohjaaja. (Pirttiniemi, 2003.)

3.6.4 Poissaolojen merkitys keskeyttämisiin

Poissaolot ennakoivat yleensä opintojen keskeyttämistä. Tämän takia ammatillisen oppilaitoksen tulee seurata opiskeluihin osallistumista erittäin tarkasti; poissaolojen todelliset syyt on selvitettävä. Usein poissaolojen taustalla on useita eri syitä, joiden selvittäminen tietää oppilaitokselle runsaasti työtä. Usein työ kuitenkin kannattaa. Opiskelut eivät keskeydy. Tavallisesti opettajan apuna ongelmatilanteissa toimii koulun oppilashuolto, opinto-ohjaaja, erityisopettaja, terveydenhoitaja sekä kuraattori. (Pirttiniemi, 2003.)

Etelä-Karjalan ammattiopistossa noudatetaan tiukkoja poissaolosääntöjä. Kaikki luvattomat poissaolot on korvattava tunti tunnista. Korvaamattomat luvattomat poissaolot aiheuttavat sen, että kurseista ei saa hyväksytyä arvosanaa ennen kuin luvattomat poissaolo on korvattu. Poissaolot viivästyttävät opintoja ja pahimmillaan johtavat Kela-ilmoitukseen, opintotuen maksamisen päättymiseen ja sen jälkeen opintojen keskeytymiseen.

Saimaan ammattikorkeakoulussa, kuten muissakaan ammattikorkeakouluissa, ei ole ehdotonta läsnäolovelvoitetta. Opettaja voi oman harkintansa mukaan vaatia läsnäoloa kaikilla tai osalla tunneista. Opiskelijoiden mielestä korkeakouluopinnoissa tulee olla valinnanvapaus, osallistuuko lähiopetukseen vai ei. Yhtenäistä linjaa poissaolojen suhteen ei ole, vaan opettaja harkitsee, tarvitaanko poissaoloja korvaamaan kotitehtäviä tai vastaavia. Runsaat poissaolot johtavat helposti opintosuoritusten lykkääntymiseen, kasaantuviin rästitöihin ja aikaa myöten kaikkien opintojen viivästymiseen. Erityisen hankala tilanne on EU:n ulkopuolelta tulleiden opiskelijoiden kohdalla, joilla opiskeluoikeus voi päättyä siihen, että heille ei myönnetä viisumia liian pienen opintopistekertymän takia.

4 Syrjäytyminen

Syrjäytyminen käsitteenä ei ole yksiselitteinen, ja sille on annettu useita eri määritelmiä. Yksilötasoisista syrjäytymistä on kuvattu vallan puuttumisen kokemuksena ja työelämän sekä tärkeiden sosiaalisten kenttien ulkopuolelle jäämisenä. Kyse voi olla myös normaalista tai keskiverrosta poikkeamisesta. Usein syrjäytymiskeskustelua käydään aikuisuuteen liittyvistä seikoista ja onkin nostettu esille, minkä ikäisten kohdalla voidaan puhua todellisista syrjäytymisriskeistä. On esitetty, että nuorista puhuttaessa kyse olisikin enemmän syrjäytymisvaaraan joutumisesta. (Alatupa, Karppinen Keltikangas-Järvinen & Savioja 2007,142.)

Sitran tutkimuksessa puhutaan syrjäytymisriskin tai huono-osaisuuden kasvusta, koska kyse on peruskoulunsa päättäneistä nuorista, joiden sijoittumista on seurattu kolmen vuoden päähän. Ajanjakso on tärkeä niin nuoren kasvua, opintouraa kuin tulevaisuuttakin ajatellen. Toisen asteen koulutuksen puuttuminen, huono koulumenestys ja työttömyyden kokeminen eivät vielä tarkoita sitä, että kyse olisi täysin syrjäytyneistä nuorista, mutta merkittävänä huono-osaisuuden tai syrjäytymisriskin kasvuna sitä voidaan jo pitää. (mts.)

4.1 Syrjäytymisen ehkäiseminen

Paremmat arjen taidot ja opintojen kautta töihin –ohjelmassa on kymmenkunta korkeasteen projektia (TL2), joiden tavoitteena on kehittää sellaisia toimenpiteitä, toimintaympäristöjä ja toimintakäytäntöjä, joiden avulla opinnot etenevät ja niistä valmistutaan kohtuullisessa ajassa. Tavoitteena on myös lisätä valmistuvien käsitystä omasta osaamisestaan ja sen käyttökelpoisuudesta työmarkkinoilla ja siten auttaa siirtymistä koulutuksesta työelämään. (Tuvako 2011.)

Syrjäytymisen ehkäisemiseksi on valtakunnan tasolla lukuisia projekteja käynnissä esimerkiksi:

- To Care, To Dare, To Share – Syrjäytymisen ehkäiseminen ammattikorkeakouluopinnoissa
- Campus Conexus – Korkeakouluopiskelijan syrjäytymisen ehkäiseminen

- Ammattistartti
- Työpajatoiminta
- KOUKKU – Koulutusvalinnat kuntoon. Toisen ja kolmannen asteen nivelvaiheen valintojen kehittäminen

Liitteessä 3 käsitellään tarkemmin yllä olevia projekteja. Ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden syrjäytymisen ehkäisemissä tärkein tekijä on opintojen loppuun saattaminen. Tässä korostuu taas opintojen ohjaus koulutasolla ja henkilökohtaisesti. Ammattikorkeakouluissa opinto-ohjausta tekevät koulutuspäälliköt, opettaja-tutorit, opiskelijahuolto sekä opiskelijaterveydenhuolto. Ammattiopistossa näiden lisäksi opinto-ohjausta tekevät ryhmänohjaaja, opinto-ohjaaja, opiskelukuraattori, erityisopettajat, ammattihenkilöt ja koulukäyntiavustajat.

Resurssien puolesta opintojen keskeytymisen ja opiskelijoiden syrjäytymisen ehkäisyyn näyttäisi olevan panostettu riittävästi yllä mainittujen projektien perusteella.

Käytännössä projektien tulokset eivät kuitenkaan näy riittävästi Etelä-Karjalan alueella, esimerkiksi työpajoilla ei ole vapaita paikkoja aina saatavilla opintonsa keskeyttäneelle nuorelle.

4.2 Miten välttyä syrjäytymiseltä

Syrjäytymisen riskejä ja ongelmia ei voida koskaan täysin poistaa, niitä voidaan kyllä minimoida. Opiskelevalla nuorella voi olla menneisyydessä traumaattisia kokemuksia tai hänellä itsellään on voinut olla lukuisia ongelmia, jolloin nämä voivat olla syynä syrjäytymiseen. Siitä huolimatta nuori opiskelee ja valmistuu ammattiin niin kuin tavoitteena onkin. Puhutaan suojaavista tekijöistä, jotka voivat olla sisäisiä tai ulkoisia. Jos suojaavia tekijöitä on paljon ja ne toimivat hyvin ja myös selviytymismahdollisuudet ovat paremmat. Sisäisiä suojaavia tekijöitä ovat fyysinen terveys ja perimä, myönteiset varhaiset ihmissuhteet, itsetunto, hyväksytyksi tuleminen tunne, ongelmanratkaisutaito, ristiriitojen käsittelytaito, vuorovaikutustaidot, mahdollisuus toteuttaa itseään sekä kyky luoda ja ylläpitää ihmissuhteita. Ulkoisia suojaavia tekijöitä ovat sosiaalinen tuki, koulutusmahdollisuudet, työ tai toimeentulo, turvallinen elinympäristö, kuulluksi tuleminen ja vaikuttamismahdollisuudet. Ulkoinen suojaava tekijä on siis yhteisö, ja siihen osallistuminen. (Vuokila-Oikkonen 2009.)

Yhteisö voi olla myös riskitekijä, mutta kun puhutaan yhteisön sosiaalisesta pääomasta, puhutaan suojaavasta tekijästä. Sosiaalisella pääomalla viitataan sosiaalisen rakenteen yhteisöllisiin piirteisiin, kuten verkostoihin, osallistumiseen ja luottamukseen. Ne helpottavat henkilöiden välistä kanssakäymistä, tehostavat yhteisön ja yksilöiden tavoitteiden toteutumista ja taloudellista toimintaa. (Vuokila-Oikonen 2009.)

5 Yhteenveto

Kehittämishanke käsittelee Etelä-Karjalan ammattiopiston Lappeenrannan liiketalouden koulutusalan (merkonomi) ja kolmen eri ammattikorkeakoulun opintojen keskeytyksiä sekä opiskelijoiden syrjäytymisvaaraa. Yhtenä tarkasteltavana ammattikorkeakouluna on Saimaan ammattikorkeakoulu. Hankkeemme tavoite on saada selville syitä, miksi opiskelijat keskeyttävät opintonsa em. oppilaitoksissa ja onko oppilaitosten tavassa opettaa ja valmistaa opiskelijoita työelämään ja yleensä ottaen elämään jotain sellaista, mihin opettajien ja muun opetushenkilökunnan tulisi puuttua.

Kehittämishankeraportti on jaettu kolmeen osaan:

- Teoriaa ja taustaa
- Liite 1: Opintojen keskeyttäminen ammattikorkeakouluissa
- Liite 2: Opintojen keskeyttäminen Etelä-Karjalan ammattiopiston liiketalouden alalla Lappeenrannassa
- Liite 3: Valtakunnalliset opintojen keskeyttämisen ja syrjäytymisen ehkäisemisen projektit

Kehittämishankkeen teoriaosassa käsitellään keskeyttämisen syitä ja syrjäytymisen ehkäisemistä kirjallisuuden ja muissa oppilaitoksissa tehtyjen tutkimusten pohjalta. Liitteissä esitetään keskeyttämistilastoja ja toimenpide-ehdotuksia keskeyttämisten vähentämiseksi.

Osa hankkeen tuloksista tulee opettajatutoreiden, kuraattoreiden ja opinto-ohjaajien haastatteluista. Kehittämishankkeemme tuloksia voi hyödyntää ainakin omissa oppilaitoksissamme, mutta mahdollisesti myös laajemmin.

Ammattikorkeakoulussa ja ammattiopistossa keskeyttämistä voidaan ehkäistä etenkin koko opiskelun ajan tapahtuvalla opintojen ohjauksella, mutta myös opintojen alkuvaiheen hyvällä ryhmäytymisellä, perusteellisella alkukartoituksella ja haastatteluilla. Varhaisella puuttumisella poissaoloihin on suuri vaikutus opintojen suorittamisessa.

Ammattikorkeakoulun kannalta kaikki keskeyttämiset ovat hankalia. Koulun toimintaa ohjaa vahvasti rahoitus, johon keskeyttämiset vaikuttavat. Opintojen ohjaus nousee merkittävimpään asemaan keskeyttämisten ehkäisyssä. Opintojen alkuvaiheessa opintojen ohjauksella voidaan sitouttaa ja motivoida opiskelijoita ja koko opiskeluajan jatkuva ohjaus tukee opiskelijan suoriutumista opinnoistaan. Työelämän houkutukset opiskeluaikana viivästyttävät opintoja, jolloin opintojen loppuvaiheen keskeytysriski kasvaa. Ammattikorkeakoulun tulisi panostaa opintojen ohjauksessa erityisesti siihen, että tutkinto suoritetaan omassa korkeakoulussa, vaikka tavoitteena olisikin siirtyä yliopisto-opintoihin. Opintojen ohjaamisen tehostaminen edellyttää ammattimaisempaa otetta ja siihen tarkoitukseen koulutettuja resursseja.

Keskeisimmäksi huoleksi ammattiopiston tilastoja tutkittaessa nousee negatiivisten keskeyttämisten määrän jatkuva kasvu sekä keskeyttäneiden poikien lukumäärän jatkuva kasvu. Nämä ovat huolestuttavia merkkejä valtakunnallisesti, kun uhkana nimenomaan on poikien lisääntyvä syrjäytyminen tulevaisuudessa.

Ammattiopiston opiskelijoista ne, jotka eivät siirry toiselle alalle tai töihin ovat syrjäytymisvaarassa. Harvan ammattiopiston opiskelijan keskeyttämisperusteena on työn saanti. Paikallinen koppari tekee valtavasti työtä ammattiopistosta eronneiden kanssa, heille yritetään etsiä paikka esim. työpajoista (Laptuote ja Luovi). Tällä hetkellä työpajoihin pääsy on vaikeaa ja ryhmät ovat täysiä. Oma näkemykseni on, että työpajatoimintaa on lisättävä Etelä-Karjalassa, jotta ammattiopistosta eronneille saataisiin järkevää tukea ja toimintaa opintojen päättymisen jälkeen. Mielestäni tälle seudulle olisi perustettava ammatillinen erityisoppilaitos, mikäli yhteiskunnan tavoitteena jatkossakin on tutkinto ja opiskelupaikka kaikille peruskoulun päättävälle. Lähimmät erityisoppilaitokset ovat Hämeessä ja harva vanhempi on valmis lähettämään 15 – 16 -vuotiasta lastaan toiselle paikkakunnalle pitkään matkaan.

Ammattiopiston osalta mielenkiintoinen näkökulma on myös se, kuinka paljon erityisopetuksen puute tai vähäisyys oppilaitoksessa aiheuttaa keskeytyksiä ja voitaisiinko niitä välttää lisäämällä oppilaitoksen tukitoimia. Käytännössä ammattiopiston erityisopiskelijoista suuri osa on opiskellut peruskoulun ainakin osittain pienryhmissä, ellei kokonaan ja ammatillisiin opintoihin siirryttäessä pienryhmäopetuksen mahdollisuudet vähenevät.

Lähteet

Alatupa, S, Karppinen, K, Keltikangas-Järvinen, L, & Savioja, O. 2007. Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma. Sitran raportteja 75.. Helsinki. Edita Prima Oy

Hiltunen, A. 2006. Ohjaus ammattikorkeakoulussa –kysely. SAMOK. www-julkaisu. http://www.samok.fi/images/stories/julkaisut/ohjaus_ammattikorkeakouluissa.ppt. Luettu 22.2.2011

Juusola, S. 2008. Jatkaako vai ei? Ammattikorkeakouluopintoihin sitoutuminen ja keskeyttämisten syyt. Kehittämishankeraportti. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Jyväskylä.

Laitinen, A & Halonen, M; Keskeyttämisen syyt selville – opinnot loppuun ammattikorkeassa, Selvitystyö Savonia-ammattikorkeakoulussa. Kuopio 2007. Kokko, P & Kolehmainen S.; Yhdessä ammattikorkeakouluopintoja edistäen. Opintojen edistäminen ja tukeminen –projektin loppuraportti. Julkaisu A:5/2002 Hämeen ammattikorkeakoulu. Hämeenlinna 2002.

Marjamaa, A. 2008. Keskeyttäjän kuva. Selvitys opiskelun keskeyttämisestä Mikkelin ammattiopistossa. Kehittämishankeraportti, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Jyväskylä.

Niskanen, U. 2008. Ryhmytymisen merkitys keskeyttämisen ehkäisemisessä ammatillisella toisella asteella. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Jyväskylä.

SAMOK 2008. Ohjauksen lähdettävä opiskelijan tarpeista –kannanotto. http://www.samok.fi/images/stories/linkitetyt/20080714_kannanotto.pdf. Luettu 22.2.2011.

Pirttiniemi, J. 2003. Ammatillisen koulutuksen keskeyttämistä voidaan ehkäistä. http://www.opintoluotsi.fi/fi-FI/artikkelit/amatillisen_koulutuksen_keskeyttamista_voidaan_ehkaista/ Luettu 15.2.2011.

Pärnänen Leila, 2011. Opinto-ohjaaja ja erityisopetusvastaava. Etelä-Karjalan ammattiopisto, Palveluala, Pohjolankatu 10. Haastattelu ja tilastojen analysointi. 21.2.2011.

Salmi, E. 2009. Ymmärrämmekö opiskelijoitamme? Kehittämishankeraportti. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Jyväskylä.

Taloussanomien 25.3.2008. <http://www.taloussanomien.fi/tyomarkkinat/2008/03/25/kymmenes-opiskelijoista-keskeyttaa-amk-opinnot/20088396/12> Luettu 23.2.2011

Tampereen ammattikorkeakoulu 9/2009. Kehittämishankkeen ohje. Ammatillinen opettajakorkeakoulu Opettajankoulutus 2009 - 2011 Tampere.

Tuvako 2011. Paremmat arjen taidot ja opintojen kautta töihin. <http://www.peda.net/veraja/tuvako>. Luettu 22.2.2011.

Vuokila-Oikkonen, P. 2009. Syjäytymisen tutkijan blogi.
<http://www.diaktutkii.fi/blogi.asp?id=18>. Luettu 8.2.2011

Liite 1: Opintojen keskeyttäminen ammattikorkeakouluissa

Liitteessä 1 käsitellään opintojen keskeyttämistä ammattikorkeakouluissa. Taustaksi on koottu ammattikorkeakouluopintojen keskeyttämisen syitä kirjallisuudesta ja aikaisemmista tutkimuksista. Keskeyttämisiä vertaillaan sekä tilastojen valossa että kvalitatiivisesti esimerkkeinä olevissa Savonia-ammattikorkeakoulussa, Mikkelin ammattikorkeakoulussa ja Saimaan ammattikorkeakoulun liiketalouden koulutusohjelmassa.

Koulutukseen sitoutuminen ja keskeyttäminen

Ammattikorkeakouluissa opiskelevista vain puolella oli käsitystä koulutuksen sisällöstä ennen opintojen alkua. Opiskeluun sitoutumisen kannalta olisi tärkeää tietää, mitä opintoihin kuuluu ja mihin ammattiin koulutus valmistaa. Ammatti-identiteetin muodostuminen alkaa heti opintojen alussa tai jopa hakuoppaita luettaessa. Voiko tradenomin ammatti-identiteetti alkaa muodostua, jos ensimmäisen opiskeluvuoden lopulla on epäselvää, mitä tradenomin työtehtäviin kuuluu? (Juusola 2008, 7.)

Pirttiniemi toteaa, että opintojen ensimmäiset viikot ovat oppilaitokseen kiinnittymisen kannalta tärkeimmät. Niiden aikana opiskelija saa tietoa opetussuunnitelmasta, tutustuu opiskelutovereihinsa sekä omaan ohjaajaan, saa tietoa tukimuodoista ja käy luokanvalvojan kanssa keskustelut, jossa kartoitetaan opiskelijan elämätilanne. Vuorinen korostaa alkuvaiheen merkitystä motivaatioperustan luomisessa ja sitoutumisessa opiskeluun. Friman kyseenalaistaa nykyajan markkinahenkistä opiskelijarekrytointia. Tuloksena on helposti se, että näkyvimmin, onnistuneimmin ja kalleimmin markkinoivat oppilaitokset vetävät opiskelijoita, mutta opiskelijoiden ennakkotiedot alasta ja sitoutuminen opiskeluun ei ole kuitenkaan paras mahdollinen (Juusola 2008, 7 - 8.)

Koulutukseen kiinnittyminen

Komonen jakaa nuoret koulutukseen kiinnittyneisiin ja kiinnittymättömiin. Erottavana tekijänä on tulevaisuusorientaatio. Koulutukseen kiinnittyneet ovat tulevaisuussuuntautuneita ja kiinnittymättömät elävät päivä kerrallaan –asenteella. Nykyään nuorisossa huomaa eri yhteyksissä ”mulle kaikki heti” –ajattelua, joka voi heijastua myös koulutukseen kiinnittymiseen ja sitoutumiseen. Kolme ja puoli vuotta on pitkä aika. Komosen mukaan nuorison elämä koostuu lyhyistä jaksoista ja sellaisessa ajattelutavassa kiinnittyminen moneksi vuodeksi opiskeluun voi tuntua mahdottomalta. (Juusola 2008, 7.)

Koulutukseen kiinnittymisen tärkeimpinä syinä Komonen pitää 1) koulutuksen antia, 2) omien valintojen ja ratkaisujen mielekkyyden sekä 3) nuoren tulevaisuus-orientoitumista. Nuoren tulee siis tuntea saavansa jotakin hyötyä koulutuksesta. Nuorella saattaa olla takanaan useita keskeyttämisii, mutta nykyhetkestä katsottuna ne voivat olla järkeviä ratkaisuja. (Juusola 2008, 8.)

Keskeyttämisen ennaltaehkäisy kannattaa

Opintojen keskeyttäminen on hyvin monimuotoinen ilmiö. Sitä voi tarkastella eri näkökulmista. Oppilaitoksen näkökulmasta keskeyttäneeksi katsotaan ne opiskelijat, jotka eivät saa tutkintoaan suoritettua kyseisessä oppilaitoksessa. Koulutusjärjestelmän kannalta opiskelija, joka suorittaa tutkinnon jossain toisessa oppilaitoksessa, ei ole keskeyttäjä. Oppilaitoksen kannalta opiskelun keskeyttäminen on yleensä huono asia, koska opiskelijaan on panostettu resursseja, eikä tutkinnosta saada määrärahaa. Ammattikorkeakoulu menettää keskimäärin noin 12 000 euroa jokaista valmistumatta jäänyttä opiskelijaa kohti.

Keskeyttämisen syyt ammattikorkeakouluissa

Keskeyttämisen syitä ei aina saada tietää. Turhia keskeyttämisii ovat ne, joissa opiskelija tuntee olevansa omalla alalla, mutta joutuu olemaan paljon poissa

henkilökohtaisista syistä. Kun hänen hätäänsä ei huomata, hän kokee tilanteensa niin epätoivoiseksi, että lopulta keskeyttää opintonsa. (Juusola 2008, 9.)

Opintojen keskeyttämisistä on eniten opintojen alkuvaiheessa ja silloin syynä on useimmiten väärä alanvalinta. Myöhemmin keskeyttävillä syynä on useimmiten työelämän vetovoima ja/tai vaikeudet opinnoissa. (Juusola 2008, 9). Myös Pirttiniemi näkee tärkeänä oppilaitoksesta ja opinto-ohjelmista etukäteen saatavan tiedon, jotta vääriä uravalintoja ei tehtäisi. (Pirttiniemi, 2003.)

Rajala (Juusolan tutkimuksessa 2008) tarkastelee keskeyttämistä opiskelijan näkökulmasta. Tyytymättömyys opintoihin johtaa aikaa myöten opintojen viivästymiseen ja lopulta keskeyttämiseen. Näin ei välttämättä aina käy, sillä opiskelijan elämäntilanne (perhe, lapset, työssäkäynti) saattaa hidastaa opintoja, mutta ei johda keskeyttämiseen. Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman tekeminen näissä tapauksissa on ensiarvoisen tärkeää.

Väärän alanvalinnan, työssäkäynnin ja opintovaikeuksien lisäksi keskeyttäminen voi johtua mm.:

- motivaation puutteesta
- terveydellisistä syistä
- taloudellisista syistä
- perhesyistä
- muutosta toiselle paikkakunnalle
- erilaisista henkilökohtaisista syistä

Kun opiskelija keskeyttää opintonsa, häneltä kysytään syytä keskeytykseen, mutta sitä ei tarvitse ilmoittaa. Käyttöön saamassa tilastoinnissa keskeyttämisen syyt Saimaan ammattikorkeakoulussa (Taulukko 1.) on jaettu seuraavasti:

- Yliopistoon siirtyneet
- Toiseen AMK:hon siirtyneet
- Ammatilliseen oppilaitokseen siirtyneet
- Muuhun oppilaitokseen siirtyneet

- Ulkomaille opiskelemaan siirtyneet
- Työhön meno
- Muu syy
- Ilmoittautuminen tekemättä
- Opiskelu-oikeusaika päättynyt

Edellä olevista syistä keskeyttänyt opiskelija on käyttänyt ammattikorkeakoulun opetusresursseja, vienyt opiskelupaikan joltakin mahdollisesti opintonsa loppuun suorittavalta ja käyttänyt yhteiskunnalta saatavaa opiskelutukea. Mikään keskeyttämissyy ei siis ole yhteiskunnan tai oppilaitoksen kannalta hyvä.

Koulutusjärjestelmän kannalta osa edellä mainituista keskeyttämissyistä on positiivisia; toinen ammattikorkeakoulu saa melkein valmiin opiskelijan tilastoihinsa ja määrärahat hänestä. Ulkomaille siirtynyt opiskelija saattaa työelämän kannalta olla hyvinkin positiivinen asia, mutta suomalaiselle koulutusjärjestelmälle hän on lyhyellä aikajänteellä menetys.

Opiskelijan kannalta kaikki muihin oppilaitoksiin siirtymiset ovat useimmiten positiivisia asioita. Opiskelija hakeutuu todennäköisesti sellaiseen koulutukseen, jossa hän viihtyy, etenee odotetusti ja valmistuu aikanaan ammattiinsa. Työhön menon seurauksena saattaa olla pysyvästi tutkinnotta jääminen, mikä saattaa myöhemmin hankaloittaa mm. työpaikan hankinnassa. Motivaation puutteesta tai välinpitämättömyydestä kertonee se, että aika monet opiskelijat laiminlyövät ilmoittautumisen uudelle opintovuodelle ja/tai etenevät niin hitaasti, että säädetty opiskeluaika tulee täyteen.

Muu kuin edellä mainitut syyt ovat ns. henkilökohtaisia syitä; perhe, terveydentilassa tapahtuneet muutokset, elämänhallinnan menettäminen ja lukuisat muut yksittäiset syyt. Näitä syitä ei tilastoida yksilöidysti jo henkilötietosuojasta johtuen, eivätkä opiskelijat välttämättä halua todellista syytä kertoakaan. Haastattelussa opiskelija saattaa syynsä luottamuksellisesti opettajatutorille tai koulutuspäällikölle kertoa.

Opintojen keskeyttäminen eri ammattikorkeakouluissa

Olen koonnut kahdesta tutkimuksesta ammattikorkeakoulussa tehtyjen haastattelututkimusten tuloksia. Tarkasteltavana ovat Savonia-ammattikorkeakoulu ja Mikkelin ammattikorkeakoulu. Näiden lisäksi olen tarkastellut keskeyttämistilannetta Saimaan ammattikorkeakoulun liiketalouden koulutusosalalla.

Savonia-ammattikorkeakoulu

Savonia-ammattikorkeakoulussa tehdyssä opinnäytetyössä selvitettiin keskeyttämisen syitä vuosina 1998 - 2000. Keskeyttämisaste Savonia-ammattikorkeakoulun liiketalouden koulutusosalalla vuonna 2005 oli 13 % sekä nuorisoasteella että aikuisohjelmissa. Degree Programme of International Business koulutusohjelmassa keskeyttämisaste oli 17 %, kun se suomenkielisessä liiketalouden ohjelmassa oli 7 %.

Yleisin syy keskeyttämiseen oli se, että opiskelijat eivät tunteneet valitsemaansa koulutusala omakseen – ennakoita saatu tieto oli koettu vääräksi tai peräti harhaanjohtavaksi. Opiskelu tuntui silloin turhauttavalta. Toiseksi yleisin syy oli oman alan löytyminen eli pääsy koulutusohjelmaan, joka motivoi ja kiinnosti enemmän. (Laitinen&Halonon 2007, 12 – 13.)

Merkittäväksi tekijäksi kohosi myös opetuksen laatu. Osa opettajista pidettiin epäpätevinä, pedagogisilta taidoiltaan vaatimattomina, yhteistyökyvyttöminä, joustamattomina sekä työelämästä vieraantuneina. Opettajat eivät siis olleet tehtäviensä tasalla. (mts)

Merkittäviä syitä keskeyttämisissä oli myös opiskelun ja työn yhdistämisen vaikeus sekä opiskeluun motivoitumisen vaikeus. Keskeyttämiin johtivat myös joustamattomuus opintojen suorittamisessa, pettymys ammattikorkeakouluopintoihin, pitkä matka kodin ja koulun välillä sekä opintojen pysähtyminen paikoilleen. (mts)

Mikkelin ammattikorkeakoulu

Mikkelin ammattikorkeakoulun tutkimuksessa pyrittiin vastaamaan kahteen kysymykseen:

- Mitkä tekijät Mikkelin ammattikorkeakoulun Savonniemen yksikön opiskelijoiden keskuudessa vaikuttavat koulutukseen sitoutumiseen positiivisesti/negatiivisesti?
- Mitä keinoja voisi olla keskeyttämisten vähentämiseen? Tutkimus keskittyi hakemaan opiskelijoiden näkemyksiä siitä, mikä saa opiskelijan jatkamaan opintojaan tai keskeyttämään ne.

Mikkelin ammattikorkeakoulun Savonniemen opiskelijoiksi hakee opiskelijoita, joiden tarkoituksena on vuoden opintojen jälkeen hakea siirtoa toiseen kouluun. Savonniemen toimipisteeseen on muihin ammattikorkeakouluihin verrattuna suhteellisen helppo päästä, eli se on ns. ”varma nakki”. (Juusola 2008, 10.) Vastaavanlainen tilanne syntyy helposti muissakin, nimenomaan pienemmissä, ammattikorkeakouluissa, jotka siten toimivat ”farmijoukkue”-kouluina, antavat opiskelijoille puolesta vuodesta vuoteen koulutusta, joka sitten hyväksiluetaan vastaanottavassa koulussa. Määrärahan saa se koulu, jossa tutkinto suoritetaan. Ammattikorkeakoulusta toiseen siirtyessään opiskelijan ei katsota eronneen, vaan kyseessä on siirto. Tiedeyliopistoon tai ammattiopistoon siirtyvä opiskelija eroaa ammattikorkeakoulusta.

Saimaan ammattikorkeakoulun liiketalouden koulutusala

Saimaan ammattikorkeakoulun liiketalouden koulutusalan keskeyttämisaste on ollut viime vuosina hieman valtakunnallista keskitasoa alempi eli noin 8 %. Vuoden 2010 keskeyttämisaste on kuitenkin 14 % (Taulukko 2).

Jakauma syiden suhteen noudattaa myös valtakunnallista jakaumaa. Suurimpana syynä on opiskeluoikeuden menettäminen ilmoittautumisen jäätyä tekemättä. Seuraaviksi merkittävimpinä syinä, suurin piirtein yhtä suurina osuuksina, ovat henkilökohtaiset syyt, toiseen ammattikorkeakouluun siirtyminen ja opiskeluoikeuden menettäminen opiskeluoikeusajan umpeuduttua (ks. Taulukko 1.).

Taulukko 1. Saimaan ammattikorkeakoulun liiketalouden alempaa ja ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittaneiden eroamisen syyt 2010.

Ammatilliseen oppilaitokseen siirtyneet	2
Kansainvälisen kaupan koulutusohjelma	1
Liiketalouden koulutusohjelma	1
Ilmoittautuminen tekemättä, opiskeluoikeuden menettäminen	18
Degree Programme in International Business Management	6
Kansainvälisen kaupan koulutusohjelma	3
Liiketalouden koulutusohjelma	9
Muu syy/Henkilökohtainen syy	11
Degree Programme in International Business Management	4
Liiketalouden koulutusohjelma	7
Muu syy/Muutto toiselle paikkakunnalle	2
Degree Programme in International Business Management	1
Kansainvälisen kaupan koulutusohjelma	1
Muu syy/Opiskelumotivaatio	3
Liiketalouden koulutusohjelma	3
Muu syy/Työttömäksi jääminen	1
Degree Programme in International Business Management	1
Muuhun oppilaitokseen siirtyneet	3
Liiketalouden koulutusohjelma	3
Opiskeluoikeusaika päättynyt, opiskeluoikeuden menettäminen	10
Degree Programme in International Business Management	1
Kansainvälisen kaupan koulutusohjelma	2
Liiketalouden koulutusohjelma	7
Toiseen ammattikorkeakouluun siirtyneet	11
Degree Programme in International Business	3
Kansainvälisen kaupan koulutusohjelma	2
Liiketalouden koulutusohjelma	6
Työhön meno eron syynä	9
Degree Programme in International Business	1
Kansainvälisen kaupan koulutusohjelma	1
Liiketalouden koulutusohjelma	7
Ulkomaille opiskelemaan siirtyneet	2
Degree Programme in International Business	1
Liiketalouden koulutusohjelma	1
Yliopistoon siirtyneet	8
Degree Programme in International Business	1
Degree Programme in International Business Management	1
Kansainvälisen kaupan koulutusohjelma	3
Liiketalouden koulutusohjelma	3
Kaikki yhteensä	80

Taulukko 2. Saimaan ammattikorkeakoulusta eronneet liiketalouden opiskelijat v. 2010

Koulutusala	Keskeyttäneet vuonna 2010		Opiskelijoita yhteensä	
Nuoret	48		474	10 %
Aikuiset	18		66	27 %
YAMK	14		37	38 %
Liiketalous yhteensä	80		577	14 %

Vuoden 2010 tilastoissa voidaan nähdä huomattavan korkea keskeyttäneiden aikuisopiskelijoiden määrä, mikä nostaa koko liiketalouden keskeyttämisprosentin 14:ään. Aikuisopiskelijoiden puolella voidaan puhua tietyn tyypistä kertymästä, jossa roikkuvat keskeytykset ovat realisoituneet juuri vuonna 2010. Aikuisopiskelijoiden kohdalla syy on melko usein opiskeluoikeuden menettäminen, joko ilmoittautumatta jättämisestä tai opiskeluoikeusajan päättymisestä johtuen.

Nuorisasteella (käytännössä liiketalous) keskeyttämissyyinä on paitsi opiskeluoikeuden menettäminen, töihin meno, toiseen ammattikorkeakoulun tai yliopistoon siirtyminen, mutta myös muutamien kohdalla opiskelumotivaation katoaminen. Se mitä on muiden henkilökohtaisten syiden takana, selviäisi vain erikseen haastatteleamalla kyseisiä opiskelijoita.

Liiketalouden opiskelijoiden keskeyttäminen tarkoittaa huomattavan suuren määrärahan menetystä Saimaan ammattikorkeakoululle. Valmistumatta jääminen tarkoittaa keskimäärin 12 000 euron määrärahan menetystä per keskeyttänyt opiskelija. (lausunto Mika Sipi, Saimaan ammattikorkeakoulu). Välillisiä vaikutuksia on vaikea arvioida, mutta ainakin opetusresursseja on käytetty merkittävät määrät ja yhteiskunta on tukenut opiskelija erilaisin toimin.

Keskeyttämisen ehkäiseminen ammattikorkeakoulussa

Juusola referoi Vuorista ja Valkolaa keskeyttämisen ehkäisemisessä. Vuorinen ja Valkonen esittävät tärkeimpinä keinoina ohjauksen ja tutoroinnin kehittämisen. Tärkeinä nähdään myös opetusjärjestelmien kehittäminen, opetuksen tason parantaminen, tukiopetus, joustavuus opintojen järjestämisessä, motivaation, sitoutumisen ja soveltuvuuden testaaminen jo hakuvaiheessa ja realistinen tieto koulutuksesta. (Juusola 2008, 11.)

Pirttiniemi nostaa tärkeäksi keskeyttämisen ehkäisyssä varhaisen puuttumisen poissaoloihin, jotka ennakoivat hänen mielestään keskeyttämistä. Poissaoloja korvataan rästitehtävillä ja mikäli ne alkavat kasautua, alkavat opinnot ”takkuilla”. Nopea puuttuminen tässäkin tilanteessa saattaa estää opintojen keskeytymisen. (Pirttiniemi 2003.)

Aikaisemmat tutkimukset nostavat ohjauksen ja tutoroinnin kehittämisen merkittäväksi keinoksi estää keskeyttämisiä. Oma, suhteellisen lyhyt, kokemukseni ohjauksesta ja tutoroinnista on, että niihin pätevät samat seikat kuin yleensä opiskeluun. Opiskelujen ohjaukseen ja tutortoimintaan osallistuvat pääasiassa ne opiskelijat, jotka muutoinkin ovat aktiivisia ja motivoituneita. Suhteellisen nopeasti opintojen alkamisen jälkeen erottuu osa opiskelijoista, jotka eivät osallistuvat edes pakollisten kurssiensa luennoille, tai ainakin hyvin laiskasti. Opintojen ohjaus tapahtuu henkilökohtaisten keskustelujen ja tutortuntien kautta. Tutortuntien osallistumisaktiivisuus jää yleensä hyvin alhaiseksi ja osa opiskelijoista ei ilmesty tulo- tai kehityskeskusteluihin ilman erillistä panostusta. Olisiko syytä integroida tutortunnit muun opetuksen yhteyteen ja määrätä henkilökohtaiset keskustelut pakollisiksi, jolloin osallistumisaktiivisuus saattaisi olla parempi?

Poissaoloihin puuttuminen

Ammattikorkeakoulujen opiskelijat odottavat, että korkeakouluasteen opiskelussa on vapaus valita, osallistuuko luennoille vai ei. Kyseessä lienee aikuisen ihmisen päätäntävalta, johon opiskelijat vetoavat. Malli otetaan selvästikin tiedeyliopistojen puolelta. Ongelmaksi muodostuu kuitenkin helposti poissaolojen korvaavien tehtävien kasautuminen, kuten Pirttiniemi toteaa (Pirttiniemi 2003). Kun ammattikorkeakoulujen

opiskelu-aika on rajoitettu tietyn mittaiseksi, opinnot viivästyessään aiheuttavat ylimääräisten lukukausien anomisen, jolloin tavoite tuntuu karkaavan entistä kauemmaksi. Kun samaan aikaan kurssikaverit valmistuvat ja siirtyvät työelämään, omat opinnot tuntuvat jumittuvan kriittisimmällä hetkellä. Opintojen ohjauksella tässä vaiheessa saatetaan vielä pelastaa opiskelija keskeytykseltä, mutta se edellyttää riskin tunnistamisen ja luottamuksellisen suhteen opettajatutorin (ja etenkin säännönmukaisen opiskeluajan ylittäneiden kohdalla koulutuspäällikön) ja opiskelijan välillä.

Ongelmallisin tilanne on silloin, kun opiskelija ei hae apu ja tukea, koska kokee tilanteen häpeälliseksi ja liian epätoivoiseksi. Riittävän usein toistuvat keskustelut, kutsuttakoon niitä vaikka kehityskeskusteluiksi, saattavat auttaa opettajan ja opiskelijan avoimen keskusteluyhteyden luomisessa. Saimaan ammattikorkeakoulun kehityskeskustelija on kerran lukuvuodessa. Esimerkiksi Hämeen ammattikorkeakoulussa kehityskeskustelija on kaksikertainen määrä ja koulussa on tutoropettajien lisäksi neljä opintojen ohjaajaa (OPO). OPO:jen tehtävä on puuttua erityisesti ongelmatapauksiin, joissa opinnot alkavat viivästyä ja uhkana on opintojen keskeyttäminen (lausunto Pirjo Kuisma, Hämeen ammattikorkeakoulu).

Opintojärjestelyjen kehittäminen

Nykykoulutuksessa opiskelija-aines on hyvin heterogeenista ja opiskelussa on paljon etä- ja monimuoto-opiskelua. Tällöin opiskelijayhteisöön sitoutuminen on entistä vaikeampaa, ellei peräti mahdotonta. Ohjauksen avulla pitäisi olla mahdollista sitouttaa opiskelija opintoihinsa ilman, että hänellä on kontakteja opiskelijayhteisöön, eli vastuu on opetushenkilöstöllä. On hyvä muistaa, että kaikille esimerkiksi verkko-opiskelu ei sovi, vaan tarvitaan ryhmän tuki ja hyväksyntä. (Juusola 2008, 10.)

Savonia-ammattikorkeakoulun tutkimuksessa vuonna 2007 tuli esille mm. seuraavia opetusjärjestelyihin kohdistuneita kommentteja (Laitinen&Halonon 2007, 53):

”Olisin kaivannut opettajilta pientä joustamista teoriaopinnoissa ja mahdollisuutta suorittaa opintoja omaan tahtiin.”

”Tenttiminen... ei paikallaolopakkoa, tiivistetympi opintosuunnitelma! Alussa paljon aivan turhaa.”

”En tiedä, pidän opiskelusta, jossa toteutuu akateeminen vapaus. Inhoan läsnäolopakkoja.”

Savonia-ammattikorkeakoulussa eniten kehittämisehdotuksia tuli nimenomaan opetusjärjestelyjen parantamiseksi.

Omien kokemusteni mukaan opiskelijoille voidaan tarjota vaihtoehtoisia suoritustapoja. Osa opiskelijoista haluaa oppia asiat kirjallisuudesta tai luennoilla esitetystä materiaalista, ja tenttiä oppimansa. Osalle mielekkäämpi tapa työskennellä on osallistua lähiopetukseen, tehdä ryhmissä tutkielmia, harjoituksia, keskustella annetuista aiheista ja koota oppimispäiväkirja tai portfolio. Jälkimmäisessä vaihtoehdossa ei tarvita tenttiä. Oppimisen vaikuttavuuden kannalta uskon jälkimmäisen tavan olevan parempi, mutta opiskelijan kannalta kyse on tietoisesta valinnasta. Hyvän arvosanan saavuttaminen on työläämpi tentti-vaihtoehdossa.

Opetuksen tason parantaminen

Opetuksen tason parantaminen nousee aika ajoin esille ammattikorkeakoulujen keskeyttämissyistä puhuttaessa. Etenkin sellaiset opiskelijat, jotka ovat eronneet ns. henkilökohtaisista syistä, mainitsevat epäpätevän opetuksen yhdeksi syyksi. Internetin keskustelupalstoilla esiintyy hyvin kriittisiä näkemyksiä ammattikorkeakoulujen opetuksen tasosta (Taloussanommat 2008):

”Näin AMK:laisena voin kyllä sanoa että ylivoimaisesti suurin syy on aivan ala-arvoinen opetuksen taso. Jos täällä tampereella tässä ”suomen parhaaksi” kehitussa AMK:ssa on opetus tätä tasoa kuin on, pelottaa ajatellakin mitä se sitten niissä huonommissa on :(”

”Omalle kohdalle on tässä vuosien saatossa sattunut 2 tai 3 asiansa osaavaa, siitä myös kiinnostunutta ja vielä opetustekniikankin taitavaa opettajaa... muilta kymmeneltä sitten onkin puuttunut vähintään yksi näistä kolmesta.”

“PBL ajattelu, problem basic learning. Opettaja avaa kurssin luennolla, antaa tehtävät, tarkastaa tehtävät, tekee tentin (kopio) ja tarkastaa ja antaa numeron. Puolet opettajista pihalle jos ei ala oikeasti opetustyö kiinnostamaan. Surkeaa!! PBL on vain mahdollisuus pitää epäpätevät opettajat virassaan. PS. PBL on hyvä osana oppimista, mutta ei ainoana opetusmetodina.”

Mikkelin ammattikorkeakoulussa tehdyssä haastattelussa tuli esille mm. seuraava kommentti opetusmenetelmistä (Juusola 2008, 18):

”...eipä mennyt aikaakaan, kun totuus valkeni opetustyylistä, nimittäin PBL, melkeinpä kirosanoja minulle. Tällainen hyvin itsenäinen etäopiskelua paljon sisältävä tyyli ei vakuuttanut alkuunkaan. Missä olivat ne kaikki luennot, oppitunnit, tehtävät?! ...Kysymyksiä vain pyöri mielessä ja lopulta kaikki oli yhtä sekasortoa ja ahdistusta(...) Tuntuu, etten ikinä opi mitään eikä minusta tule pätevää ja ammattitaitoista työntekijää.”

Savonia-ammattikorkeakoulussa etenkin nuorisoasteen yhtenä merkittävimmistä keskeyttämissyistä oli tyytymättömyys opettajien pedagogisiin taitoihin (Laitinen&Halonon 2007, 46):

”Opintojen sisällön vastaavuus työelämän tarpeisiin oli heikko. Opetusmenetelmät olivat huonoja. Ei kaikkia pedagogisia ’hienouksia’ tule käyttää, vaan opetustapahtumassa ja oppimistehtävissä sisällön laadukkuus on tärkein. Opintojen etenemistä ei voinut riittävästi mukauttaa minulle sopivaksi. Tutkinon arvostus heikko/ ei lisännyt vetovoimaa työmarkkinoilla.”

Toisenlaisiakin mielipiteitä voi lukea:

”Olen erittäin tyytyväinen Helian (Pasila) liiketalouden koulutusohjelman opetustasoon. Suoritan kesken jääneitä AMK opintoja iltalinjalla työn ohessa. Nyt kevään jälkeen on 110 opintopistettä plakkarissa - voiton puolella ollaan :)

Ja totta kai olen tyytyväinen, että siitä jonkinlaisen paperin saan. Olen kuitenkin jo löytänyt erittäin mieleisen työn, josta saan kaikenlaisiksi keskiarvoa parempaa palkkaa. Opiskelen itseäni varten, ja tietenkin haluan, että lapsenikin osaa tulevaisuudessa arvostaa opiskelua. Koulussa tutustuu myös eteenpäin pyrkiviin ihmisiin.

*AMK on työssä käyvälle erinomainen vaihtoehto, kunhan saa vain asiat kotipuolella hoidettua niin että kaikki ovat tyytyväisiä.
yykaakoo”*

Kun puhutaan opetuksen tason parantamisesta, on hyvä muistaa opiskelijoiden moninaisuus ja erilaiset oppimistyyli. Eri menetelmiä kannattaa kokeilla, mutta yhden metodin käyttö, esimerkiksi yksinomaan ongelmaperustaisen opiskelun (PBL), saattaa aiheuttaa torjuntareaktion joidenkin opiskelijoiden kohdalla. Omassa opetustyössäni olen koonnut palautetta opintojakson aikana ja päättyessä selvittääkseni opiskelijoiden toiveet opiskelumetodien käytöstä. Opiskelijat ovat pääsääntöisesti tyytyväisiä vaihteleviin menetelmiin, kuten PBL, yhteisöoppiminen, erilaiset ryhmätyöt ja verkkokeskustelu. Edellä olevia keskustelupalstojen otteita lukiessa on syytä muistaa, että ne edustavat hyvin pientä otosta ja taustalla saattaa olla monia eri syitä

tunteenpurkauksiin. Meidän opettajien on kuitenkin syytä kuunnella herkin korvin myös näitä ”heikkoja signaaleja” ja ottaa opiksi.

Tukiopetus ja opintojen ohjaus

Suomen ammattikorkeakouluyhdistysten liiton (SAMOK) 2006 tekemän kyselyn mukaan opiskelijoista lähes puolet oli sitä mieltä, ettei ollut saanut riittävästi tukea opintoihinsa. Lisätukea kaivattiin erityisesti opettajatutoreilta ja opinto-ohjaajilta. Eniten tukea opiskelijat kokevat saaneensa perheeltä, ystäviltä ja opiskelukavereilta. (Juusola 2008, 11.)

Ohjauksen tehostaminen niin, että ohjausta on saatavilla oikeaan aikaan, voi auttaa opiskelijan vaikean tilanteen yli. Toisaalta opiskelijoissa on paljon niitä, jotka eivät hae tukea tai ohjausta. Tällaisten opiskelijoiden kohdalla ryhmäohjaajan vastuulle jää ohjaustarpeen tunnistaminen varhaisessa vaiheessa. (Juusola 2008, 11.)

Tukiopetus ei perinteisesti ole kuulunut ammattikorkeakoulun opintotarjontaan. Koulu voi toki järjestää joidenkin aineiden tukiopetusta, mutta se vaatii opettajakunnan aktiivisuutta. Saimaan ammattikorkeakoulun tekniikan koulutusohjelmassa toimii ”matematiikka-klubi”, jonne vapaaehtoiset voivat tulla kouluajan ulkopuolella kertaamaan matematiikan jaksujen asioita. Klubin suosio vaihtelee, mutta tulokset ovat olleet rohkaisevia.

Yhtenä tukimuotona voidaan pitää ylimääräisten kokeiden ja tenttien järjestämistä. Tällöin opettaja henkilökohtaisesti huolehtii siitä, että opiskelija valmistautuu kyseisen oppiaineen suorittamiseen ja järjestää erikseen kuulustelun, kirjallisenä tai suullisena. Tällöinkin kyse on opettajan halusta uhrata omaa aikaansa, jotta opiskelija selviytyy opinnoistaan. Ammattikorkeakoulun kannalta on kuitenkin tärkeää, että opiskelijan tutkinto saadaan valmiiksi omassa koulussa. On varsin ajattelematonta hankaloittaa opintoja niiden viimevaiheessa, jos riskinä on opiskelijan ”suutahtaminen” ja siirtyminen toiseen ammattikorkeakouluun.

Savonia- ammattikorkeakoulun tutkimuksessa on kommentteja (Laitinen&Halonon 2007, 53) opintojen ohjauksesta ja tuen lisäämisestä:

”Omasta mielestä olisin pärjännyt paremmin, jos olisin saanut kunnollista opinnonohjausta. Ulkopaikkakunnalta muuttaneena oli vaikea tulla hyväksytyksi ja luomalla ihmissuhteita. → kaverit puuttuivat. Ns. alamäkeen ei millään tavalla puututtu, kuin vasta viimeisenä → OPINNONOHJAUKSEEN HUONOSTI PÄRJÄÄVÄT!”

”Henkilökohtaista opintojen ohjausta oli todella vähän. Tuntui siltä, ettei oikein ketään kiinnostanut.”

Keskustelupalstoilta voi lukea opintojen ohjausta koskevia kommentteja

(Taloussanomien 2008).

*” Turha syytellä huonosti motivoitunutta henkilökuntaa. Sisäänottomäärät amk:hin ovat aivan ylisuuria. Joukkoon mahtuu ihan liikaa opiskelijoita, joilla ei ole minkäänlaista motivaatiota. Yli kaksikymppisillä opiskelijoilla pitäisi mielestäni olla jo kyky itsenäiseen opiskeluun, eikä opintojen eteneminen saa missään nimessä olla henkilökunnan vastuulla. Kuuluttaisin vastuuta omista opinnoista ja kannatan amk-opiskelijoiden sisäänoton karsimista rankalla kädellä.
Itsekin opiskelija”*

Joustavuus opintojen järjestämisessä

Keskeyttämisiä voidaan ehkäistä esimerkiksi ottamalla huomioon opiskelijoiden elämäntilanteet opintosuunnitelmia laadittaessa. Erityisesti aikuisopiskelijan opintojen keskeyttämiseen vaikuttaa, miten hänen perhe-, asumis- ja työtilanteensa heijastuvat opintoihin. Opintojen pitkittyminen ei nykyään johda niin helposti keskeyttämiseen, kunhan huolehditaan opintojen henkilökohtaistamisesta koko opiskeluajan, mutta erityisesti varsinaisen opintoajan päätyttyä. Aikuisopiskelijat työskentelevät usein opintojensa ohessa, hoitavat perheensä eikä heidän kohdallaan tarvitse olla huolestunut opintojen pitkittymisestä.

Vuoden 2011 alusta on ammattikorkeakouluun ollut mahdollista hakea uudelleen ”vanhana” opiskelijana ja aloittaa keskeytyneet opinnot uudelleen. Vanhat opintosuoritukset hyväksiluetaan uudelleenaloituksessa opiskelijalle tehdyn henkilökohtaisen opintosuunnitelman mukaisesti. Vastaavilla joustoilla olisi ehkä saavutettavissa hyviä tuloksia tutkintojen loppuunsaattamisessa.

Savonia-ammattikorkeakoulun kyselyssä aikuispuolen merkittävin keskeyttämisen syy oli työn, opiskelun, perheen ja vapaa-ajan yhteensovittamisen vaikeus (Laitinen&Halonen 2007, 49- 50):

”Suurin syy opiskelujen keskeyttämiseen oli se, että opiskelun piti kulkea työn ehdoilla. Mutta se ei toteudu Savonia AMK:ssa kun paperilla jossa värvätään opiskelijoita kouluun.”

”Uusi työpaikka, uudet asiat ja aikainen työhön meno vaikeuttivat opiskelun jatkamista iltaisin.”

Motivaation ja soveltuvuuden testaaminen hakuvaiheessa

Saimaan ammattikorkeakoulun liiketalouden koulutukseen haku tapahtuu yhteishaun kautta valintakokeella. Liiketalouden opiskelijoiksi pyrkivät muodostavat tradenomikoulutuksesta ja tulevista työmahdollisuuksista kuvan korkeakoulun antaman (markkinointi)kuvan, kavereiden, sukulaisten tai muiden sidosryhmien kautta. Se kuinka oikea kuva opiskelijaksi hakeutuvalla ammattikorkeakoulun liiketaloudesta on, saattaa ratkaista kuinka pitkäaikainen suhde opiskelijalle koulun kanssa muodostuu.

Soveltuvuuden testaamisesta ja motivaatiosta on Savonian tutkimuksessa joitakin kommentteja (Laitinen&Halonen 2007, 51 - 53):

”Nykyisessä työpaikassa koulutus katsottiin omalla ajalla käytäväksi. ei vaikuta palkkaan mitenkään. Motivaatio meni koulutuksen suhteen. Lähtötaso kielissä ei antanut motivaatiota.”

”Mielestäni pääsykokeissa olisi täytynyt olla ’testaus’ tiettyjen aineiden osaamisesta, joka vahvistaisi opiskelijan pärjäämisen opinnoissa. Opetuksessa voisi myös paremmin huomioida opiskelijoiden mahdolliset erilaiset lähtötasot. Opinto-ohjaajani (ryhmätutor) oli aivan mahtava ja kannusti, ymmärsi ja tuki minua vaikeuksissani opintojen suhteen.”

Sosiaalisen tuen merkitys

Opiskelijalle on tärkeää löytää oma paikkansa sosiaalisissa verkostoissa, joita muodostavat esimerkiksi opiskelijatoverit, koulun henkilökunta, koulun opiskelijajärjestöt ja –klubit, harrastuspiirit jne. Opiskelija odottaa, kuten kuka tahansa, tukea näiltä verkostoilta. Juusolan tutkimuksessa todetaan, että jos suhde on

ongelmallinen opiskelutovereihin, opiskeluotteen saaminen on vaikeampaa (Juusola 2008, 11.)

Se että opettajat, tutorit ja opiskelijatoverit huolehtivat ja välittävät opiskelijasta ei ole ”paapomista”, vaan se on yksi keino ehkäistä keskeyttämisää. Saimaan ammattikorkeakoulun oppilaskunnan SAIKO:n puheenjohtaja totesi yhdessä tilaisuudessa, että opiskelijat eivät halua olla koulun asiakkaita vaan kouluyhteisön jäseniä. Mielestäni tämä osoittaa oikeanlaista suhtautumista yhteisöllisyyteen ja välittämiseen.

Juusolan tutkimusta siteeraten (Juusola 2008, 17-18):

”Alussa opiskelu takelteli...Pikkuhiljaa opiskelu alkoi maistua kavereiden kanssa yhdessä opiskellessa, ryhmitöiden ja tehtävien parissa.”

”Hän sai uutta intoa opiskeluun, kun sai vertaistukea opiskelutoveriltaan ja uusilta ystäviltään.”

”Opiskelija osaa pitää huolta itsestään ja ihmissuhteistaan, hänellä on henkilöitä, joiden puoleen kääntyä ja jotakin mielekästä tekemistä opiskelun vastapainoksi.”

Kehittämisehdotukset

Juusola nostaa tutkimuksessaan positiivisista ja negatiivisista sitoutumiseen vaikuttavista asioista viisi ryhmää:

- opiskeluun ja opetukseen liittyvät tekijät
- sosiaaliset suhteet
- ympäristötekijät
- alan valintaan liittyvät
- henkilökohtaiset syyt

On lukuisia asioita, joihin ulkopuolinen ei voi vaikuttaa. Olipa opiskelijalla hankaluuksia missä tahansa em. asioissa, niistä puhuminen jonkun kanssa voi avata pahimmat solmut ja auttaa katsomaan asioita uudesta näkökulmasta.

Ohjauksen tehostaminen ja ammattitaitoinen ohjaushenkilöstö

Vuonna 2008 SAMOK:in tekemän kannanoton mukaan:

”opiskelijat kokevat saavansa liian vähän henkilökohtaista ohjausta. SAMOK vaatii, että ammattikorkeakoulun on vahvistettava opinto-ohjausta ja tuettava opiskelijoiden ammatti-identiteettiä. (...) Opiskelijan opintojen pitkittyminen ja keskeyttämishäiriö lisäävät opintojen ohjauksen tarvetta. SAMOK korostaa, että ammattikorkeakoulun on tarjottava kattavat ohjaus- ja tukipalvelut opiskelijoiden henkilökohtaisten tavoitteiden ja tarpeiden riittävän huomioimisen takaamiseksi. Ammattikorkeakouluilla pitää opetushenkilöstön lisäksi olla erikseen ohjaukseen erikoistunutta henkilöstöä, joka pystyy tukemaan opiskelijan ammatillista kasvua ja normaaliaikaista valmistumista (Ohjaus ammattikorkeakoulussa - kysely, 2008)”.

Keskeyttämisen vähentämiseen saattaa olla positiivinen vaikutus, mikäli ammattikorkeakoululla on mahdollisuus nimetä tehtävään sovelias, ammattitaitoinen ohjaushenkilö. Kyseisellä henkilöllä tai henkilöillä saattaa olla parempi näkemys orastaviin ongelmiin ja mahdollisuus puuttua niihin opintojen alkuvaiheesta lähtien. Opintoihin sitoutuminen saattaa parantua.

Saimaan ammattikorkeakoulussa ei ole erikseen opinto-ohjaajia. Aineopettajat nimetään saapuvien ryhmien, ”luokkien”, opettajatutoreiksi ja tehtävän suorittamiseen resursoidaan tietty määrä tunteja per opiskelija/lukuvuosi. Opettajatutori seuraa ryhmän mukana loppuun asti, saa apua tutoropiskelijoilta ja koulutuspäälliköltä. Tehtävään ei ole tähän asti ollut erillistä koulutusta tai syvällisempää perehdytystä, mutta PEDA-ryhmässä on kuluvan vuoden yhdeksi tärkeimmistä kehittämiskohteista valittu opiskelijanohjausprosessin kehittäminen. Syksyllä 2011 aloitetaan mm. systemaattinen opettajatutoreiden koulutus. On käyty keskusteluja, olisiko opettajatutorin on helpompi seurata oman ryhmänsä opintojen etenemistä, mikäli hän opettaa jotain ainetta kyseiselle ryhmälle. Opiskelijoiden osallistuminen tutortunneilla saattaa olla niin vähäinen, että opettajatutori ei tapaa osaa opiskelijoista moneen kuukauteen.

Realistisen kuvan antaminen opintojen sisällöstä, haastavuudesta ja tukevan ammatin työtehtävistä

Pirttiniemen mukaan ennen opiskelua, jopa hakuvaiheessa, muodostuva kuva opiskelusta ja tulevasta työstä on erityisen tärkeä. Oppilaitokset tekevät paljon markkinointityötä houkutellessaan opiskelijoita kouluunsa. Kuinka realistinen kuva koulusta tällä markkinoinnilla muodostuu, varmaankin vaihtelee kouluittain.

Alkuvaiheen keskeyttämisistä melko suuri osuus johtuu Pirttiniemen mukaan vääristä odotuksista.

Lukiolaisten ja muiden toisen asteen opiskelijoiden vierailut tulevassa oppilaitoksessa ja vastavuoroiset ammattikorkeakoululaisten vierailut lukioissa ja ammattiopistoissa ovat yksi keino lisätä oikeanlaisen tiedon välittymistä. Vierailuilla tulisi kertoa ammattikorkeakoulusta valmistuvien työhön sijoittumisesta ja opiskelumenetelmistä. Olisi syytä myös kertoa mitä se tuleva tradenomi oikein tekee; sairaanhoitajan tehtävistä lienee selkeämpi kuva sosiaali- ja terveydenhuoltoalalle pyrkivällä. (Pirttiniemi 2003.)

Saimaan ammattikorkeakoulusta ollaan paljon yhteydessä seutukunnan lukioihin, ammattiopistoon sekä kumppanuuskorkeakouluihin, etenkin Venäjällä. Vastaavasti näiden oppilaitosten opiskelijoille ja henkilökunnalle järjestetään mahdollisuus tutustua Saimaan ammattikorkeakouluun ja sen koulutustarjontaan. Varsin merkittävän osan tiedon välittämisestä tekevät ns. promo-opiskelijat, jotka välittävät tietoa ja markkinoivat koulua ulkopuolisille. Oikeanlaisen viestin välittäminen palvelee varmaankin paremmin kuin ylimarkkinoiva hype, jolla saatetaan aiheuttaa vääriä odotuksia oppilaitokseen pyrkivien nuorten keskuudessa.

Alumnitoiminta

Alumnitoiminnalla tarkoitetaan oppilaitoksesta valmistuneiden ja siellä opiskelevien välistä yhteistyötä. Sillä voidaan parantaa äskettäin aloittaneiden tietoisuutta tulevasta ammatista. Alumnitoiminnan rinnalla elinkeinoelämästä tuleva mentorointi saattaisi kantaa hedelmää opiskelijoiden sitouttamisessa. Saimaan ammattikorkeakoulussa on mahdollisuus valita mentorointi yhdeksi opintojaksoksi, mutta tätä mahdollisuutta käytetään varsin vähän ja alumnitoiminta ei ole kovin näkyvää.

Ryhmäytymisen tukeminen ja tehostaminen

Opiskelun alussa opiskelijan sitoutumista voidaan parantaa ryhmäytymisen tukemisella. Samalla opiskelija sitoutuu paremmin opiskelupaikkakuntaansa. Ryhmän me-henki tukee vähemmän motivoitunutta opiskelijaa tekemään parhaansa. Ammattikorkeakoulun on oltava mahdollisimman tiivis yhteisö, jossa sekä opettajat, muu henkilöstö että opiskelijat pystyvät työskentelemään koko koulun menestymisen varmistamiseksi.

Liite 2: Opintojen keskeyttäminen Etelä-Karjalan ammattiopiston liiketalouden alalla Lappeenrannassa

Etelä-Karjalan ammattiopistossa tehdään runsaasti työtä ongelmien tunnistamiseksi ajoissa ja mahdollisten oppimisvaikeuksien selvittämiseksi. Oppilaitoksessamme pyritään siihen, että kaikkien opiskelijoiden hojks:it siirtyvät automaattisesti peruskoulusta terveydenhoitajan ja opinto-ohjaajan käyttöön. Peruskoulun erityisopettajat sekä ammattiopiston opinto-ohjaajat ja erityisopetusvastaavat pitävät joka syksy tiedonsiirtopalaverit koskien mahdollisia erityisopiskelijoita. Myös jonkun verran saadaan tietoa suoraan vanhemmilta uusien opintojen alkaessa sekä niiden kuluessa. (Pärnänen 2011.)

Uusien opiskelijoiden aloittaessa opinnot ryhmänohjaajat teettävät opiskelijoille tulokyselyn, jossa kartoitetaan aikaisempaa opintomenestystä ja mahdollisia aikaisempia tukitoimia peruskoulussa. Tulokyselyn lisäksi opiskelijoille pidetään äidinkielen ja matematiikan tasotestit, joilla pyritään kartoittamaan osaamisen taso ja mahdollinen tuen tarve. Kielten opettajat tekevät myös jonkun verran englannin ja ruotsin kielessä alkukartoitustestejä. Ryhmänohjaajat haastattelevat henkilökohtaisesti jokaisen uuden opiskelijan ja pyrkivät sitä kautta saamaan riittävää tietoa opiskelijasta ja hänen opiskelutaustasta ja elämäntilanteesta.

Edellä mainittujen tietojen perusteella päätetään kunkin opiskelijan erityisopiskelijaksi nimeämisestä terveydenhoitajan, erityisopetusvastaavan ja ryhmänohjaajan yhteispalaverissa jokaisen lukukauden alussa. (Pärnänen 2011.)

Tässä tutkimusliitteessä tutkitaan Lappeenrannassa liiketalouden perustutkintoa (merkonomi) suorittavien opiskelijoiden eroamista oppilaitoksesta. Vastaava tutkinto Imatralta on rajattu tutkimuksesta pois. Tämä tutkimus käsittelee seuraavaa Etelä-Karjalan ammattiopiston yksikköä:

- Etelä-Karjalan ammattiopisto, Palveluala, Pohjolankatu 10, Liiketalouden perustutkinto, merkonomi

On huomioitava se, että Etelä-Karjalan ammattiopistossa on erikseen käsitteet eronneet ja keskeyttäneet opiskelijat. Monet keskeyttävät opintonsa esim. armeijan ajaksi ja jatkavat opintoja myöhemmin. Tässä kehittämishankkeessa tutkitaan opintonsa kokonaan ammattiopistossa lopettaneita, eronneita opiskelijoita.

Eroamisten syitä

Ammattiopiston opiskelijoiden eroamisen syyt voivat poiketa paljonkin korkeakouluopiskelijoiden syistä, ja voivat usein olla hyvin henkilökohtaisia. Yhteiskuntamme edellytyksenä on, että kaikki peruskoulun päättäneet saavat jatko-opiskelupaikan ja suorittavat jonkin toisen asteen tutkinnon.

Usein oppilaitokseemme hakeutuu opiskelijoita, joilla on ollut jo vaikeuksia selviytyä peruskoulusta. Käytännössä peruskoulun läpäisevät kaikki ilman, että ovat jääneet luokalle missään vaiheessa peruskoulua. Peruskoulusta päässeiden oppilaiden opiskelunvalmiudet ja osaamistaso vaihtelevat erittäin paljon em. syistä. (Pärnänen 2011.)

Ammattiopistoon hakeudutaan siitä syystä, että jatko-opintoihin on päästävä ja liiketalouden perustutkinto on yksi niistä tutkinnoista, joihin on tällä hetkellä helppo päästä. Olen toiminut noin kymmenen vuotta merkonomiopiskelijoiden ryhmänohjaajana eri vuosikurssilaisille ja joka lukuvuonna on joukossa ollut eronneita opiskelijoita keskimäärin 15 – 20 %.

Yksi suuri haaste, mikä on ilmennyt ja yllättänyt monet opiskelijat koulussamme on, opintojen teoreettisuus, siitäkin huolimatta, että kyseessä on ammatillinen toisen asteen perustutkinto. Esimerkiksi markkinointi, oikeus, kirjanpito, kustannuslaskenta, palkanlaskenta ja kielet ym. ovat hyvin teoreettisia aineita. Monilla opiskelijoistamme on vaikeuksia selviytyä näistä opinnoista oppimis- ja/tai keskittymisvaikeuksien vuoksi.

On paljon sellaisia erityisopiskelijoita, jotka ovat saattaneet suorittaa koko peruskoulun tai osan siitä jonkinlaisessa pienryhmässä. Kun sitten jatko-opiskelut alkavat noin 20 hengen oppilasryhmissä, eivät opinnot enää sujukaan, eikä henkilökohtaista tukea ole riittävästi saatavilla. Kun näiden lisäksi opiskelijalla voi olla mielenterveys- ja

elämänhallinnan ongelmia, ei liene ihme etteivät opinnot välttämättä etene odotetulla tavalla.

Viime vuosina opiskelijaryhmissä on lisääntynyt myös lastenhuollolliset seikat. Yhä useammalla opiskelijalla on lastensuojelutausta ja he ovat eläneet osan elämästään huostaan otettuina esim. nuorisokodissa. Monet ovat aikamoisessa syrjäytymisvaarassa jo ennen opintojen alkamista ja ovat usein jo toisen sukupolven mahdollisia syrjäytyviä. Uskon, että nämä seikat poikkeavat paljonkin ammattikorkeakoulun ja ammattiopiston välillä.

Lehdissä on viime aikoina kirjoitettu siitä, että ammatillisilta kouluilta edellytetään tulevaisuudessa koulutustakuuta, jolla varmistettaisiin tutkinto kaikille ja lisäksi tällä ehkäistäisiin nuorten syrjäytymistä. Näin äkkiseltään se tuntuu kovin suurelta haasteelta. Mielestäni tällaiset vaatimukset edellyttävät oppilaitokseltamme suuria muutoksia opetusjärjestelyihin. Nykyisillä menetelmillä emme pysty vastaamaan tulevaan haasteeseen. Uskon, että kouluumme on tehtävä ”riisuttuja” opetussuunnitelmia, joissa käytännön työtä opetuksessa lisättäisiin. Lisäksi tarvitaan lisää koulunkäyntiavustajia, erityisopettajia sekä pien- ja erityisryhmiä. Suuri osa tutkinnon suorittamisesta pitäisi pystyä tekemään työpainotteisesti ja näytöillä. Perinteisistä luennoista, oppitunneista ja tenteistä meidän opettajien olisi kyettävä luopumaan, tai ainakin meidän tulisi vähentää sen tyyppistä opetusta. Suurimmalla osalla koulumme opettajista on syvällä perinteinen opetustyyli, jossa arviointi perustuu tuntiaktiivisuuteen, kokeisiin ja harjoitustöihin.

Sellaisten opiskelijoiden määrä, jotka eivät sitoudu koulunkäyntiin juuri ollenkaan, on lisääntynyt. Niin sanottujen eronneiksi katsottujen määrä lisääntyy ammattiopiston liiketalouden alalla koko ajan. Oppilaitoksessamme on tarkka eronneeksi katsomismenettely niissä tapauksissa, joissa opiskelijaan ei saada yhteyttä lukuisista yrityksistä huolimatta, eikä hän käy koulua.

Tilastotietoja eronneista Etelä-Karjalan ammattiopistossa

Tässä liitteessä tutkitaan Etelä-Karjalan ammattiopistosta liiketalouden perustutkintoa (merkonomi) suorittamaan valittujen opiskelijoiden eroamista. Tarkasteluajanjaksona on yhteensä 5 lukuvuotta. Lukuvuoden ovat:

- 2005 – 2006
- 2006 - 2007
- 2007 - 2008
- 2008 – 2009
- 2009 – 2010.

Tilastotiedot on tulostettu oppilaitoksemme Primus-opiskelijatietojärjestelmästä.

Eroamisperusteina on ollut positiivisia ja negatiivisia syitä. Positiivisina syinä eroperusteissa ovat seuraavat tekijät:

- Koulutusalan vaihto
- Opiskelu muussa oppilaitoksessa tai ammattikorkeakoulussa
- Töihin meno
- Varusmiespalvelu

Negatiivisina syinä eroperusteissa ovat seuraavat tekijät:

- Opinto-oikeuden menettäminen (syynä runsaat poissaolot)
- Henkilökohtainen syy
- Sairastuminen
- Muu syy
- Valittu opiskelijaksi, ei aloittanut

Henkilökohtaisiksi syiksi opiskelijat mainitsevat usein motivaation puutteen.

”Motivaation puutteen” taustalla epäillään usein olevan todellisuudessa mielenterveys-, elämänhallinta- ja päihdeongelmat. Etelä-Karjalan ammattiopistossa on puhuttukin

eroamisperusteiden luokituksen muuttamisesta, koska valtaosa kaikista eroamisista kirjautuu tällä hetkellä henkilökohtainen- tai muu syy –kohtiin, eikä todellisia syitä saada tilastoitua tarkasti. Myös kynnys laittaa ”todellinen” syy on korkea. (Pärnänen 2011.)

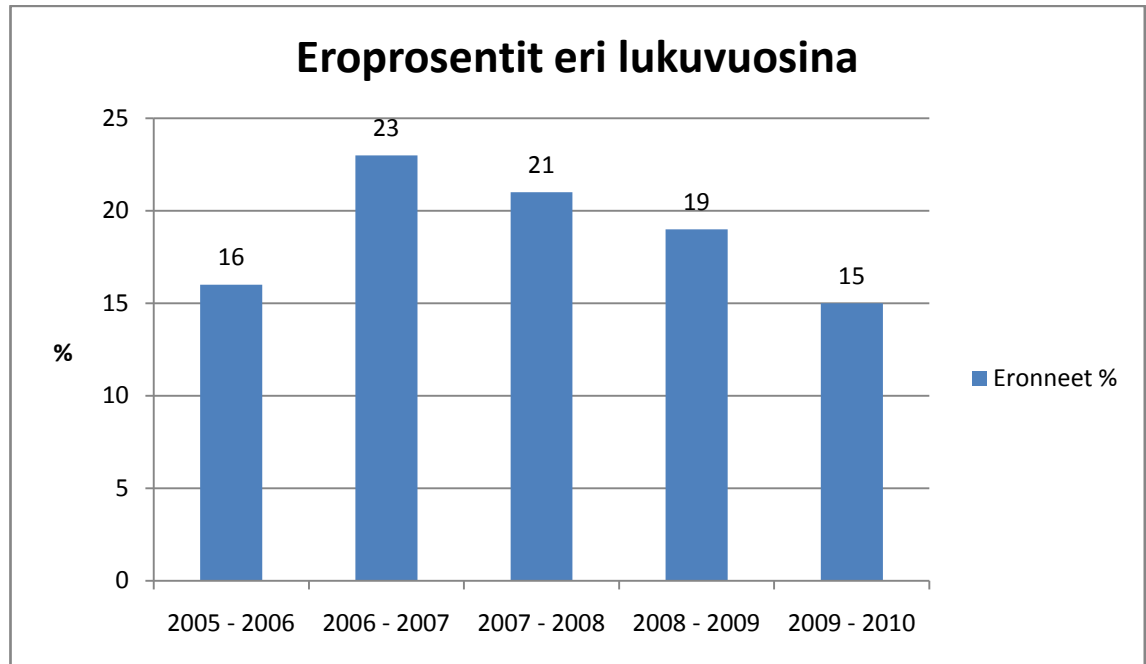
Eroprosentit

Tilastotiedoista (kuvio 1) selviää, että vuosina 2005 – 2010 eroprosentti oli 15 % - 23 %. Eroprosenttia voidaan pitää korkeana. Meneillään olevan lukuvuoden 2010 – 2011 eronneita on jo runsaasti, joten eroprosentti ei ole todennäköisesti alenemassa. Lukuvuoden 2006 – 2007 eronneiden lukumäärä on ollut korkein, tuolloin eroprosentti oli 23 %. Alla olevassa taulukossa (kuvio 1) kuvataan opiskelijoiden lukumääriä eri lukuvuosina, eronneiden määriä sekä paljonko eronneista on ollut erityisopiskelijoita. Kuviossa 1 on myös laskettu eronneiden määrä prosentteina sekä erityisopiskelijoiden määrä eronneista prosentuaalisesti:

Etelä-Karjalan ammattiopiston Liiketalouden perustutkinnosta eronneet 2005 -2010					
Lukuvuosi	Opiskelijoiden lkm	Eronneet lkm	Eronneet %	Eronneet Erityisopiskelijat lkm	Eronneet Erityisopiskelijat %
	laskentapv 20.1.				
2005-2006	236	38	16 %	4	11 %
2006-2007	230	53	23 %	4	8 %
2007-2008	206	44	21 %	4	9 %
2008-2009	232	43	19 %	8	19 %
2009-2010	211	32	15 %	10	31 %

Kuvio 1. Eronneet opiskelijat Etelä-Karjalan ammattiopistossa (Palveluala, Pohjolankatu 10, liiketalouden perustutkinto, merkonomi) vuosina 2005 – 2010 (Tilasto)

Seuraavalla sivulla olevan pylväskaavion (kuvio 2) avulla kuvataan eroprosentteja graafisesti. Kaaviosta tulee selkeästi esiin lukuvuoden 2006 – 2007 korkea eroprosentti, vastaavasti alhaisin eroprosentti on ollut lukuvuonna 2009 – 2010. Kaaviosta on havaittavissa, että lukuvuoden 2006 – 2007 jälkeen eroprosentti on jatkuvasti laskenut, ollen lukuvuonna 2009 – 2010 vastaavalla tasolla kuin 2005 – 2006.



Kuvio 2. Eronneet opiskelijat Etelä-Karjalan ammattiopistossa (Palveluala, Pohjolankatu 10, liiketalouden perustutkinto, merkonomi) vuosina 2005 – 2010 (Tilasto)

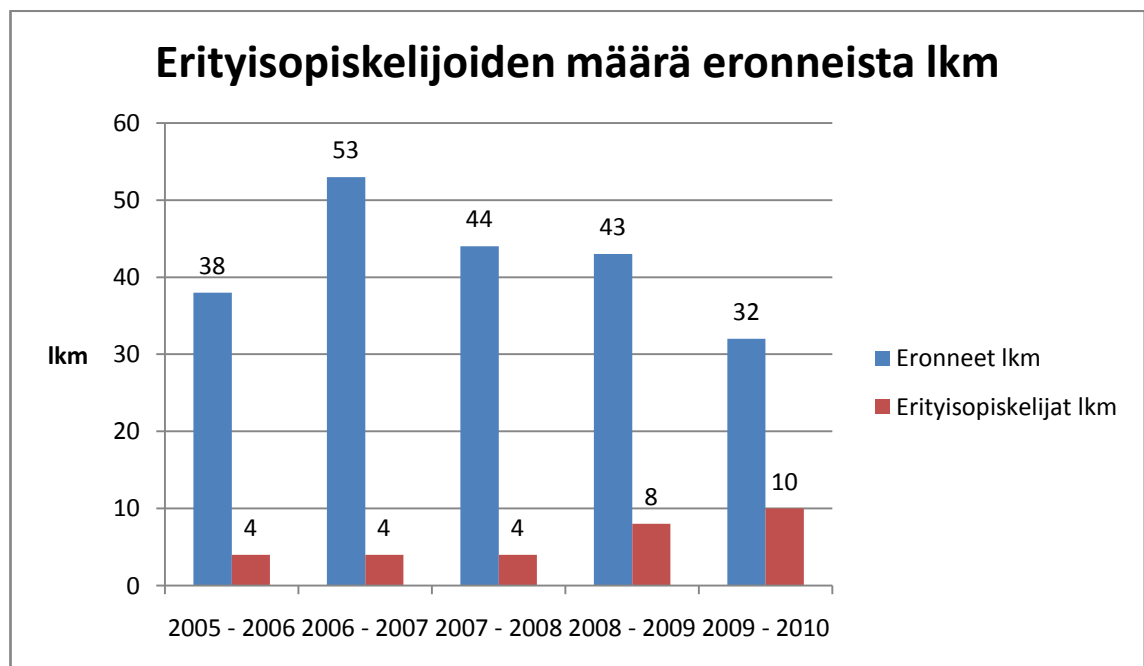
Erityisopiskelijoiden määrät eronneista

Tilastotietoja analysoitaessa on merkille pantavaa, että lukuvuonna 2008 – 2009 erityisopiskelijoiden määrä eronneista oli selvästi kohonnut. Selityksenä tähän on mielestäni se, että koulumme oppilashuolto on tehostunut ja ryhmänohjaajien osaaminen lisääntynyt. Tämän seurauksena erityisopiskelijoiden nimeämisprosessi on tarkempaa ja erityisopiskelijoiden määrä kasvanut. Toinen esille nouseva kysymys on, pystyykö oppilaitoksemme tukemaan riittävästi erityisopiskelijoita opintojen etenemisessä, vaikka nimeämiskäytäntö on tehostunut? Oma näkemykseni on, että vaikka nimeämiskäytännöt ovat tehostuneet, on meillä ammattiopistossa vielä paljon kehitettävää erityisopiskelijoiden oppimisen tukemisessa.

Oppilaitokseemme tulee vuosi vuodelta haasteellisempia opiskelijoita, joilla on hyvin monitahoisia ongelmia mm. oppimisvaikeudet, elämänhallinta-, mielenterveys- ja päihdeongelmia. Esimerkkinä voidaan mainita ääripäistä opiskelijoita, jotka tulevat peruskoulusta kokonaan mukautetulla todistuksella (vain taito- ja taideaineet normaalisti arvioitu), opiskelijat, jotka ovat psykiatrian osastolla eripituisilla hoitjaksoilla sekä opiskelijat, jotka on sijoitettu muualle esim. päihdeongelmien takia. Jotta

erityisopiskelija, joka ei selviydy oppilaitoksemme opinnoista, pääsee muun tuen piiriin esim. työmarkkinatuella työharjoitteluun, on hänen erottava oppilaitoksestamme. Tällaiset opiskelijat ovat lisääntyneet ja se selittää myös tilaston kohonnutta eronneiden erityisopiskelijoiden määrää. (Pärnänen 2011.)

Erytisopiskelijoiden määrä eronneista jatkoi kohoamistaan myös lukuvuonna 2009 – 2010. Seuraavassa pylväskaaviossa (kuvio 3) kuvaan erityisopiskelijoiden määrää eronneista eri lukuvuosina:



Kuvio 3. Eronneet opiskelijat Etelä-Karjalan ammattiopistossa (Palveluala, Pohjolankatu 10, liiketalouden perustutkinto, merkonomi) vuosina 2005 – 2010 (Tilasto, 2011)

Positiivisten ja negatiivisten eroperusteiden lukumäärät

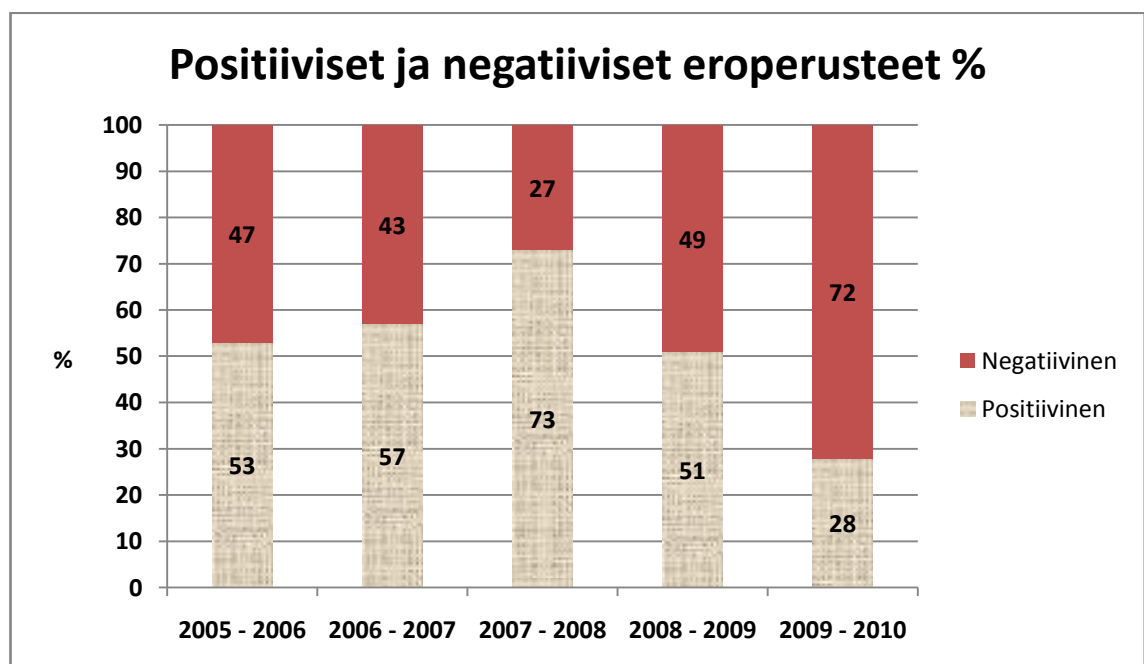
Kuviossa 4 on kuvattu positiivisten ja negatiivisten eroperusteiden lukumääriä sekä prosentteja. Huolestuttava seikka tilastotiedoissa on se, että negatiivisten eroamisten määrä on lisääntynyt. Lukuvuonna 2009 – 2010 eronneiden määrä oli selkeästi laskenut edellisiin lukuvuosiiin verrattuna, mutta eroamisperusteista 72 % oli negatiivisia. Sen sijaan lukuvuonna 2007 – 2008 oli positiivisten eroperusteiden prosentti huomattavan korkea 73 %. Korkeaa prosenttia voi selittää ylioppilaspohjaisten opiskelijoiden pääsy korkeakouluopintoihin koulun alkamisen jälkeen.

Lukuvuoden 2009 – 2010 negatiivisten erojen korkea prosenttimäärää selittää osaltaan ehkä se, että nuorten ongelmat ovat lisääntyneet ja yhä useampi nuori on syrjäytymisvaarassa:

Eroamisperuste				
Lukuvuosi	Positiivinen eroperuste	Negatiivinen eroperuste	Positiivinen eroperuste	Negatiivinen eroperuste
	lkm	lkm	%	%
2005 – 2006	20	18	53 %	47 %
2006 – 2007	30	23	57 %	43 %
2007 – 2008	32	12	73 %	27 %
2008 – 2009	22	21	51 %	49 %
2009 – 2010	9	23	28 %	72 %

Kuvio 4. Eronneet opiskelijat Etelä-Karjalan ammattiopistossa (Palveluala, Pohjolankatu 10, liiketalouden perustutkinto, merkonomi) vuosina 2005 – 2010 (Tilasto)

Alla olevassa pylväskaaviossa (kuvio 5) kuvataan lisäksi graafisesti positiivisten ja negatiivisten erojen prosentuaalisia lukuja. Kuviosta on selkeästi havaittavissa eroavuudet eri lukuvuosina. Vuodesta 2007 lähtien negatiivisten erojen määrä on noussut huolestuttavasti.



Kuvio 5. Eronneet opiskelijat Etelä-Karjalan ammattiopistossa (Palveluala, Pohjolankatu 10, liiketalouden perustutkinto, merkonomi) vuosina 2005 – 2010 (Tilastotieto)

Tyttöjen ja poikien lukumäärät eronneista

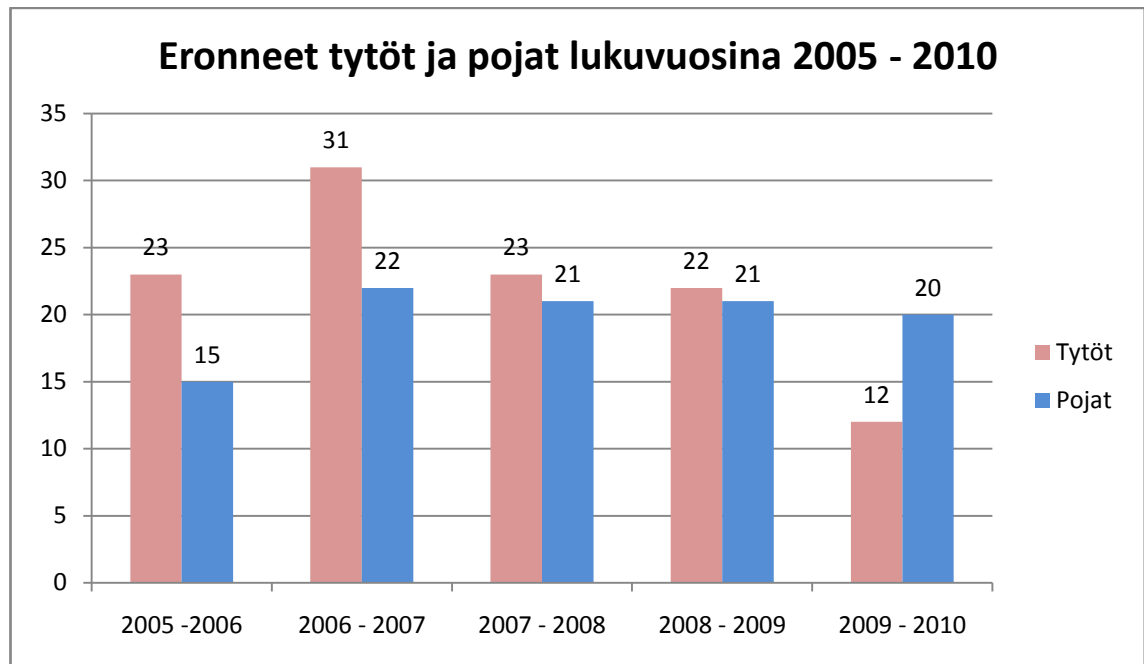
Tilastotiedoista selvitetiin myös tyttöjen ja poikien lukumäärät eronneista. Alla olevassa taulukossa (kuvio 6) kuvataan tyttöjen ja poikien eronneiden lukumäärät sekä kuinka paljon heitä on ollut prosentuaalisesti. Tilastotietojen mukaan tyttöjen osuus eronneista on ollut suurempi lähes kaikkina lukuvuosina. Ainoastaan lukuvuotena 2009 – 2010 tyttöjen osuus eronneista on pienempi kuin poikien, jolloin poikia eronneista oli 63 %. Lukuvuonna 2005 – 2006 tyttöjen osuus eronneista oli jopa 61 %. Tätä ei selitä se, että tyttöjä olisi kaikkiaan enemmän merkonomiopinnoissa kuin poikia. Poikien osuus kaikista merkonomiopiskelijoista on vähintäänkin puolet.

Eronneet tytöt ja pojat 2005 - 2010					
Lukuvuosi	Eronneet	Eronneet lkm	Eronneet %	Eronneet lkm	Eronneet %
	lkm	Tytöt	Tytöt	Pojat	Pojat
2005-2006	38	23	61 %	15	39 %
2006-2007	53	31	58 %	22	42 %
2007-2008	44	23	52 %	21	48 %
2008-2009	43	22	51 %	21	49 %
2009-2010	32	12	38 %	20	63 %

Kuvio 6. Eronneet opiskelijat Etelä-Karjalan ammattiopistossa (Palveluala, Pohjolankatu 10, liiketalouden perustutkinto, merkonomi) vuosina 2005 – 2010 (Tilastotieto)

Seuraavan sivun kaaviossa (kuvio 7) kuvataan graafisesti eronneiden tyttöjen ja poikien lukumääriä. Kaaviosta on selkeästi havaittavissa, että lukuvuonna 2006 – 2007 eronneita on ollut kaikkein eniten ja eronneista tyttöjä on ollut huomattavasti enemmän.

Lukuvuonna 2009 – 2010 eronneita on ollut kaikkein vähiten ja se on ainoa tilastoiduista lukuvuosista, jolloin eronneita poikia on ollut enemmän kuin tyttöjä. Käytännössä eronneiden tyttöjen lukumäärä on alentunut lukuvuonna 2009 – 2010 ja poikien lukumäärä eronneista on ollut keskimäärin 20 opiskelijaa viiden viimeisen lukuvuoden aikana. Tämä tulos tukee valtakunnan tason huolta siitä, että tulevaisuudessa poikien osuus syrjäytyneistä tulee kasvamaan huolestuttavasti ottaen huomioon, että poikia eroaa enemmän ja negatiivisten erojen määrä kasvaa koko ajan.



Kuvio 7. Eronneet opiskelijat Etelä-Karjalan ammattiopistossa (Palveluala, Pohjolankatu 10, liiketalouden perustutkinto, merkonomi) vuosina 2005 – 2010 (Tilastotieto)

Johtopäätökset ja kehittämisehdotukset

Eronneiden määrää olisi ehdottomasti saatava alenemaan. Oppilaitoksemme tulisi löytää uusia keinoja ja tukitoimia eroamisen ehkäisemiseksi. Tulevaisuudessa opiskelijajärjestelyjä on monipuolistettava ja vaihtoehtoisia tutkinnon suorittamistapoja on tarjottava, jotta mahdollisimman moni saisi tutkintotodistuksen ja sitä kautta niin sanotun yhteiskuntakelpoisuuden.

Keskeisimmäksi huoleksi ammattiopiston tilastoja tutkittaessa nousee negatiivisten keskeyttämisten määrän jatkuva kasvu sekä keskeyttäneiden poikien lukumäärä. Nämä ovat huolestuttavia merkkejä valtakunnallisesti, kun uhkana nimenomaan on poikien lisääntyvä syrjäytyminen tulevaisuudessa.

Ammattiopiston opiskelijoista ne, jotka eivät siirry toiselle alalle tai töihin ovat syrjäytymisvaarassa. Harvan ammattiopiston opiskelijan keskeyttämisperusteena on työn saanti. Paikallinen koppari tekee valtavasti työtä ammattiopistosta eronneiden kanssa, heille yritetään etsiä paikka esim. työpajoista. Tällä hetkellä työpajoihin pääsy on vaikeaa ja ryhmät ovat täysiä. Oma näkemykseni on, että työpajatoimintaa on lisättävä Etelä-

Karjalassa, jotta ammattiopistosta eronneille saataisiin järkevää tukea ja toimintaa opintojen päättymisen jälkeen.

Mielestäni tälle seudulle olisi perustettava ammatillinen erityisoppilaitos, mikäli yhteiskunnan tavoitteena jatkossakin on tutkinto ja opiskelupaikka kaikille peruskoulun päättävälle. Lähimmät erityisoppilaitokset ovat Hämeessä ja harva vanhempi on valmis lähettämään 15 – 16 -vuotiasta lastaan toiselle paikkakunnalle niin varhain.

Ammattiopiston osalta mielenkiintoinen näkökulma on myös se, kuinka paljon erityisopetuksen puute tai vähäisyys oppilaitoksessa aiheuttaa keskeytyksiä ja voitaisiinko niitä välttää lisäämällä oppilaitoksen tukitoimia. Käytännössä ammattiopiston erityisopiskelijoista suuri osa on opiskellut peruskoulun ainakin osittain pienryhmissä, ellei kokonaan ja ammatillisiin opintoihin siirryttäessä pienryhmäopetuksen mahdollisuudet vähenevät.

Koulusta eroamiset ovat vain yksi ilmiö suuremmissa ja syvemmässä ongelmassa. Kyseessä on yhteiskunnallinen ongelma, jossa ongelmiin olisi tartuttava jo hyvin varhain. Aikuisten tulisi kantaa vastuu oman nuorensa hyvinvoinnista ja niille nuorille, joilla ei ole mahdollisuutta nauttia turvallisesta aikuisuudesta ympärillään olisi saatava mahdollisimman varhain hyvää, eheyttävää ja tehokasta tukea.

On kuitenkin aina syytä muistaa, että 80 % oppilaitoksemme opiskelijoista menestyy opinnoissaan hyvin ja suorittavat tutkinnon. Noin 20 % on sellaisia opiskelijoita, joilla on ongelmia opinnoissa ja elämässä yleensä ja joiden eroamista tässä tutkimuksessa on analysoitu.

Suuri eronneiden määrä tarkoittaa sitä, että nuoren erottua koulustamme, alkaa työ syrjäytymisen ehkäisemiseksi muilla tahoilla. Kopparit, opiskelukuraattorit, työvoimatoimistot ym. tahot pyrkivät tästä eteenpäin antamaan kaiken mahdollisen tuen nuorille heidän paikkansa löytämiseksi yhteiskunnassa ja estääkseen nuoren lopullisen syrjäytymisen. Moni vaihtaa alaa tai saa töitä, mutta ikävän suuri osa ”seilailee” eri oppilaitoksissa etsimässä omaa alaansa löytämättä kuitenkaan omaa paikkaansa ja jäävät niin sanotusti kiertämään ”luukulta luukulle”.

Liite 3: Valtakunnalliset opintojen keskeyttämisen ja syrjäytymisen ehkäisemisen projektit**Paremmat arjen taidot ja opintojen kautta töihin korkea-asteen projektit (TL2)**

Opintojen keskeyttäminen, valmistumisaikojen pitkittyminen ja koulutusta vastaavalle alalle työllistyminen ovat nousseet esille korkeakoulutuksen kehittämiskysymyksinä viime vuosina. Paremmat arjen taidot ja opintojen kautta töihin –kehittämishjelman korkeakouluosion tavoitteena on kehittää sellaisia toimenpiteitä, toimintaympäristöjä ja toimintakäytäntöjä, joiden avulla opinnot etenevät ja niistä valmistutaan kohtuullisessa ajassa. Tavoitteena on myös lisätä valmistuvien käsitystä omasta osaamisestaan ja sen käyttökelpoisuudesta työmarkkinoilla ja siten auttaa siirtymistä koulutuksesta työelämään.

Kehittämishjelmassa painopisteinä ovat opiskelijoiden ohjaus, opintojen esteiden ja hidasteiden tunnistaminen sekä niiden poistaminen sekä valmistumisen tukeminen erilaisissa elämäntilanteissa olevilla opiskelijoilla. Kehittämishjelman osana on tutkimustoimintaa, joka tuottaa tietoa opintojen etenemisen ja työelämään siirtymisen sekä niihin liittyvän ohjauksen kysymyksistä. Tutkimustieto liittyy hankkeissa toteutettavaan kehittämistoimintaan.

TUVAKO - Tutkinto valmiiksi ja töihin

Hankekokonaisuuteen kuuluu ns. koordinoiva hanke ja erilaisia tuotannollisia hankkeita, joita on tammikuussa 2011 kahdeksan. Korkeakoulujen kehittämisen osalta hankekokonaisuuden sisällöstä vastaa Opetusministeriö. Hankkeita rahoittaa Pohjois-Pohjanmaan Elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskus, joka tekee myös rahoituspäätökset.

Projekti	Kesto	Päätoteuttaja	Osatoteuttaja	Kuvaus	Linkit ja yhteystiedot
1 Ohjauksen ja työelämätaitojen kehittäminen korkea-asteella (OHTY) (S10437)	1.4.2008-31.12.2011	Jyväskylän yliopisto, Opettajankoulutuslaitos	Tampereen yliopisto, Tampereen teknillinen yliopisto	Projektin avulla haetaan ratkaisua ongelmakohtiin opiskelijoiden opintopolun eri vaiheissa sekä siihen, miten niihin voidaan ohjauksella vastata. Projektissa etsitään keinoja opintojen keskeyttämisen ja viivästymisen ehkäisemiseksi, tutkintojen valmiiksi saattamiseksi sekä sujuvaan työelämään siirtymiseksi. Projektissa kehitetään lopputöiden ja jatko-opintojen ohjausta sekä ohjausalan koulutusta.	<p>Yhteyshenkilö: leena.penttinen (at) jyu.fi</p> <p>http://www.peda.net/polku/ohly</p> <p>http://www.facebook.com/home.php?#!/pages/OHTY/147296711956616</p>

Projekti	Kesto	Päätoteuttaja	Osatoteuttaja	Kuvaus	Linkit ja yhteystiedot
2 Valmis tutkinto työelämävaltina (VALTTI) (S10653)	1.9.2008-31.12.2011	Oulun yliopisto	Diakonia ammattikorkeakoulu Oulun yksikkö, Lapin yliopisto, Oulun Seudun ammattikorkeakoulu, Rovaniemen ammattikorkeakoulu, Vaasan ammattikorkeakoulu, Vaasan yliopisto.	Valtti-hankeessa toteutetaan systemaattista ohjauksen kehittämistyötä seitsemän korkeakoulun yhteistyöhankkeena. Hankkeessa kehitetään korkeakouluohjausta luomalla opinnoissaan viivästyneiden tai opinnäytetyötä vaille olevien opiskelijoiden tueksi opinkelu- ja uraryhmätoiminnan ohjausmalleja. Hankkeessa välitetään ajankohtaista ja monialaista tietoa opiskeluprosessin ohjauksesta, uraohjauksesta ja työelämävalmennuksesta sekä ryhmien vetämisestä korkeakoulujen henkilökunnan ja opiskelijoiden parhaaksi. Toimenpiteiden tuloksena luodaan asiantuntijuutta opintojen viivästyntä ja syrjäytymistä ennaltaehkäisevään ohjaustoimintaan. Tavoitteena on, että nämä ohjauksen toimintamallit jäävät korkeakoulujen pysyviksi toimintamalleiksi. Kohderyhmänä ovat korkeakouluopiskelijat ja korkeakoulujen opetus- ja ohjaustehtävissä toimivat henkilöt.	http://www.valmistu.net/ Yhteyshenkilö: projektipäällikkö Kaisa Karhu (at) oulu.fi, projektisuunnittelija Jenni Kaisto (at) oulu.fi

Projekti	Kesto	Päätoteuttaja	Osatoteuttaja	Kuvaus	Linkit ja yhteystiedot
3 Get a life- tulevaisuussuuntautunut uraohjaus korkeakouluopiskelijoille (S10771)	1.9.2008 - 31.12.2010	Turun yliopisto, Tulevaisuuden tutkimuskeskus	HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu, Hämeen ammattikorkeakoulu, Laurea-ammattikorkeakoulu sekä Turun yliopisto/Turun akateemiset rekrytointipalvelut. Yhteistyökumppanit: Lemminkäinen Oyj, Monster Oy ja Turun kaupunki.	Get a Life -hankkeen tavoitteena on edistää opiskelijoiden proaktiivisuutta ja tulevan kehityksen ennakointia oman työuran suunnittelussa. Hankkeessa kehitetään opiskelijoiden ja ohjaajien tarpeisiin soveltuvia välineitä työelämän muutosten ennakointiin. Hankkeessa tuotetaan työelämän kehityksen ennakointiin sopiva verkkotyökalu, joka on suunnattu erityisesti korkeakouluopiskelijoiden tarpeisiin. Opiskelija pääsee luomaan itselleen erilaisia vaihtoehtoisia tulevaisuuspolkuja, skenaarioita, jotka syntyvät käyttäjän tekemien valintojen tuloksena. Verkkotyökalun pohjaksi laaditaan työelämän kehitykseen liittyvät taustaskenaariot, jotka perustuvat asiantuntijätietoon, työpajoissa tuotettuihin näkemyksiin sekä kirjallisuuteen.	http://getalifehanke.wordpress.com/ Yhteyshenkilö: leena.jokinen (at) tse.fi
4 OTE - Opintojen tukeminen ja opetusjärjestelyjen kehittäminen opiskelupolun eri vaiheissa(S10943)	1.5.2008- 31.12.2010	Teknillinen korkeakoulu, Täydennyskoulutuskeskus Dipoli	Tampereen teknillinen yliopisto, Oulun yliopiston teknillinen tiedekunta, Vaasan yliopiston teknillinen tiedekunta, Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Metropolia Ammattikorkeakoulu, Saimaan ammattikorkeakoulu, Tampereen ammattikorkeakoulu ja Tampereen ammatillinen opettajakorkeakoulu, Turun ammattikorkeakoulu	Hankkeen tavoitteena on parantaa tekniikan alan yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden mahdollisuuksia saavuttaa opiskelutavoitteet ja suorittaa tutkinto loppuun mm. opetusjärjestelyjä kehittämällä, integroimalla opiskelutekniikoita opetukseen ja kehittämällä malleja opintojen suorittamiseksi työssä käymisen ohella: aiemmin opitun tunnistamisen ja muissa yliopistoissa tehtyjen suoritusten arvioinnin käytännöt, opintojen ohjauksen uudet muodot, diplomityöseminaarit, opintopisteyttäminen, diplomityöpaikkapankki.	http://www.otetekniikka.fi/etusivu/ Yhteyshenkilö: outi.huvinen (at) tkk.fi

Projekti	Kesto	Päätoteuttaja	Osatoteuttaja	Kuvaus	Linkit ja yhteystiedot
5 Osaajaverkosto - koulutuksen ja työelämän yhteistyö valmistumisen tukena (S10964)	1.3.2009-29.2.2012	Tampereen teknillinen yliopisto, Porin yksikkö, Edupoint	Turun yliopisto/Turun kauppakorkeakoulun Porin yksikkö, Tampereen yliopiston Porin yksikkö, Satakunnan ammattikorkeakoulu, Vaasan yliopisto/ Levón-instituutin Seinäjoen toimipiste	Hankkeen tavoitteena on kehittää opiskelun sujuvaa edistymistä tukeva työelämälähtöinen toimintamalli, joka vähentää opintojen keskeytyksiä ja auttaa erityisesti opiskelijoita, jotka ovat vaarassa viivästyä opinnoissaan, saamaan opintonsa valmiiksi. Toimintamalliin sisältyvät mm. opinto-ohjauksen kehittäminen, opintojen etenemisen seuranta, työelämäyhteyksien vahvistaminen ja alumnien vertaisohjaajatoiminnan käynnistäminen. Lähtökohtana mallin kehittämisessä on yliopistokeskuspaikkakuntaisuus.	http://www.pori.tut.fi/ov yhteystiedot: ulla.jaakkola (at) tut.fi
6 Campus Conexus – Korkeakouluopiskelijan syrjäytymisen ehkäiseminen (S11071)	1.8.2009 - 31.7.2012	Tampereen yliopiston opettajankoulutuslaitos	Tampereen yliopiston kasvatustieteiden laitos, Tampereen yliopiston opetuksen ja tutkimuksen kehittämissyksikkö, Tampereen ammattikorkeakoulun ammatillinen opettajakorkeakoulu, Tampereen teknillisen yliopiston matematiikan laitos, Jyväskylän yliopiston koulutuksen tutkimuslaitos sekä Helsingin yliopiston yliopistopedagogiikan tutkimus- ja kehittämissyksikkö.	Campus Conexus on korkeakouluissa toteutettava verkostoitunut tutkimusprojekti. Sen tarkoituksena on lujittaa oppimiseen ja opettamiseen kannustavaa toimintakulttuuria korkeakoulussa. Keskeisenä tavoitteena on tuottaa kiinnittymistä edistäviä toimintakäytänteitä opiskelijoiden opiskelun, oppimisen ja asiantuntijuuden kasvun prosesseihin ja siten ehkäistä korkeakouluopiskelijoiden syrjäytymistä. Projektin henkeä kuvaavia avainsanoja ovat kiinnittyminen, yhteisö, verkosto, ohjaus, holistisuus, tulevaisuus ja korkeakouluopetus. Sana conexus tarkoittaa 'yhteen punottu'.	http://www.campusconexus.fi/ Yhteystiedot: Campus Conexus, Yliopistonkatu 58-60 A, 33014 Tampereen yliopisto p. 040 190 4089 campus.conexus (at) uta.fi

Projekti	Kesto	Päätoteuttaja	Osatoteuttaja	Kuvaus	Linkit ja yhteystiedot
7 To Care, To Dare, To Share - Syrjäytymisen ehkäiseminen ammattikorkeakouluopinnoissa (S11125)	1.9.2009 - 30.8.2011	Diakonia-ammattikorkeakoulu Oy	Kemi-Tornion amk, Turun amk, Seinäjoen amk, Keski-Pohjanmaan amk, Tampereen amk, Satakunnan amk, Metropolia amk, Arcada – Nylands svenska yrkeshögskola, Haaga-Helia amk, Hämeen amk, Lahden amk, Laure amk, Humanistinen amk	Hankkeen tavoitteena on luoda toimintakäytännöt, joilla tiedostetaan ja tunnistetaan ammattikorkeakouluopiskelijan riskit syrjäytyä, puututaan ongelmiin varhaisessa vaiheessa, annetaan tukea ja saatetaan tarvittaessa kunnallisten palveluiden piiriin. Hankkeen toimenpiteinä luodaan tunnistus- ja tukikäytäntöjä sekä palveluketju vaikeuksissa oleville opiskelijoille, tuotetaan tietoa opiskelijasyrjäytymisestä ja hyvistä tukikäytännöistä, koulutetaan ammattikoreakoulujen avainhenkilöstöä ja kehitetään välittävää oppimisilmapiiriä.	Lisätietoja: http://cds.diak.fi Yhteyshenkilö: mia.juuso (at) diak.fi, (040) 191 0822
8 KOUKKU - Koulutusvalinnat kuntoon. Toisen ja kolmannen asteen nivelvaiheen valintojen kehittäminen (S11463)	1.5.2010- 31.12.2013	Turun kauppakorkeakoulu, Tulevaisuuden tutkimuskeskus	Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs, Oulun seudun ammattikorkeakoulu, Oulun seudun ammattiopisto, Turun ammattikorkeakoulu	Hankkeessa tuotetaan koulutusvalintojen tekemistä tukevia välineitä toisen asteen opiskelijoille ja heidän ohjaajilleen, edistetään molempien ryhmien tulevaisuusajattelua ja tuotetaan tutkimustietoa nuorten koulutusta ja työuraa koskevasta päätöksenteosta päättäjien ja kehittäjien hyödynnettäväksi. Hankkeessa ovat mukana toisen ja kolmannen asteen isot opiskelijajärjestöt.	http://ffrc.utu.fi/tutkimus/poiektit/koukku.html Yhteyshenkilö: johanna.ollila (at) utu.fi